

Economisch-Statistische Berichten

Z.W.O.

★

Vijf jaar NAVO

★

M. van Audenhove

Het nieuw statuut der
gemeentefinanciën in België

★

Drs J. H. G. Suttorp

Gedeeltelijke vrijmaking van het
kapitaalverkeer

★

Dr P. S. Pels

Het Amsterdamse taxivraagstuk
opgelost?

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

39e JAARGANG

No 1923

WOENSDAG 14 APRIL 1954

Nationale Handelsbank, N.V.

Amsterdam - Rotterdam - 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

EERSTE NEDERLANDSCHE

Gevestigd te

's-Gravenhage

COLLECTIEVE PERSONEELVERZEKERINGEN

*Speciale combinaties voor
Directieverzekeringen*

ADMINISTRATIEKANTOOR TE DORDRECHT
BELLEVUESTRAAT 2 — TELEF. 01850-5345

Regelmatische reclame
verhoogt Uw goodwill

Een symbool van veiligheid.

KAPITAALVERZEKERING MET UITGEBREIDE RISICODEKKING

Zonder premieverhoging:

- * **Dubbele uitkering**
bij overlijden tengevolge van een ongeval
- * **Extra uitkering,**
bij overlijden na langdurige ziekte

Medeverzekering van het inval-
diteitsrisico op zeer billijke voor-
waarden.

Uitsluitend bij de

**ZWITSERSCHE MAATSCHAPPIJ
VAN LEVENVERZEKERING EN LIJFRENT**

HERENGRACHT 500 - AMSTERDAM-C. - TEL. 37171

R. MEES & ZOONEN

A° 1720

BANKIERS & ASSURANTIEMAKELAARS

ROTTERDAM

AMSTERDAM - 's-GRAVENHAGE
DELFT - SCHIEDAM - VLAARDINGEN

KAS-ASSOCIATIE N.V.

SPIJSTRAAT 172

AMSTERDAM

Betaalkantoor voor coupons,
dividenden en uitgelote stukken

BETALEN • BEWAREN • BEHEREN

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.
Telefoon 38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Dr J. Geluck, Zwijnaardse
Steenweg 357, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland en de
Uniegebieden en Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 26,—,
overige landen f 28,— per jaar. Abonnementen kunnen
ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per
ultimo van het kalenderjaar.

Losse nummers 75 cts.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor
Westzeedijk, Rotterdam-W.

Advertenties. Alle correspondentie betreffende advertenties
te richten aan de Koninklijke Nederlandsche Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon
69300, toestel 1 of 3).

Advertentie-tarief f 0,30 per mm. Contract-tarieven op aan-
vraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten”
f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt
zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van
redenen te weigeren.

Z.W.O.

De Nederlandse Organisatie voor Zuiver-Wetenschappelijk Onderzoek (Z.W.O.) is ingesteld bij wet van 5 Januari 1950, onder verantwoordelijkheid van de Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, met het doel een belangrijk deel van de overheidsbemoeiing met de ontwikkeling van de wetenschapsbeoefening in Nederland in eerste aanleg in handen, niet van het ambtelijk apparaat maar van de wetenschapsmensen zelf te leggen. De Raad voor het Zuiver-Wetenschappelijk Onderzoek wordt weliswaar door de Minister van O., K. en W. benoemd, maar niet dan nadat de universiteiten en hogescholen voordrachten hebben ingediend en de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen daarover advies heeft uitgebracht. De Raad kiest uit zijn midden een Bestuur en wijst voorts jaarlijks, op advies van de Koninklijke Akademie, wetenschappelijke adviescommissies aan.

De taak van Z.W.O. is het zuiver-wetenschappelijk onderzoek te stimuleren en te bevorderen, zowel aan de universiteiten en hogescholen als daarbuiten, terwijl ook coördinerend opgetreden moet worden. Met „zuiver” wordt een tegenstelling bedoeld tot „toegepast”. Voor toegepast natuurwetenschappelijk onderzoek bestaat in ons land reeds lang de organisatie T.N.O. Deze onderscheidt zich van Z.W.O. o.a. doordat zij veel groter is, vele eigen laboratoria houdt en nauw met het bedrijfsleven samenwerkt. Bij Z.W.O. is van het laatste nog vrijwel geen sprake, hoewel toch bij de industrie het inzicht veld wint, dat het vrije, niet op toepassing gerichte onderzoek de bron is van de belangrijke fundamentele ontdekkingen en dus voor haar van grote betekenis kan zijn. Behalve over alle natuurwetenschappen strekt het werk van Z.W.O. zich ook uit over de geesteswetenschappen; zelfs is de Organisatie, omdat daar geen afzonderlijk lichaam voor bestaat, de zorg opgedragen voor de „toegepaste geesteswetenschappen”.

Het geld, dat het Rijk jaarlijks ter beschikking van Z.W.O. stelt (voor 1954 f 3.125.000), wordt dus zowel voor wiskundig als voor fysiologisch, voor atoomfysisch als voor psychologisch onderzoek gebruikt; linguïstische, kunsthistorische en wijsgerige onderzoekin-

gen worden evenzeer gestimuleerd als neurologische, floristische of geologische, maar ook demografische, sociologische en economische, om slechts enkele voorbeelden te noemen. Reeds in 1947, toen de wettelijke regeling nog moest worden voorbereid, werd het werk aangevangen. Hoofdzaak was tot nu toe het financieel mogelijk maken van onderzoek door medewerkers te bezoldigen en door materiaal aan te kopen of in bruikleen te geven, zowel kostbare apparaten, chemicaliën en proefdieren, als bijv. microfilms van oude handschriften.

Bij het kiezen der te steunen onderwerpen wordt voorkeur getoond als het onderzoek aan jonge mensen de gelegenheid biedt zich na hun studie in de wetenschap te blijven verdiepen. De laatste jaren worden daarnaast ook speciale stipendia verstrekt om jonge geleerden, van wie op hun gebied in de toekomst baanbrekend of leidinggevend werk verwacht wordt, de gelegenheid te bieden zich een jaar lang onder leiding van een mentor geheel aan voortgezette studie of diepgaand onderzoek in binnen- of buitenland te wijden. Ook voor korte studiereizen kunnen toelagen worden gegeven, evenals voor wetenschappelijke expedities. Op vrij grote schaal wordt ook het uitgeven van wetenschappelijke boeken (geen leerboeken) gesubsidieerd.

Enkele van de gefinancierde projecten zijn zeer groot: van de ruim tien miljoen gulden, die Z.W.O. tot eind 1953 had uitgegeven, ging 4½ miljoen naar de Stichting voor Fundamenteel Onderzoek der Materie (F.O.M.), voor een groot deel bestemd voor kernfysisch onderzoek, waaronder de Noors-Nederlandse samenwerking op het gebied der atoomenergie; ruim een miljoen werd aan het Mathematisch Centrum in Amsterdam gegeven, waardoor dit instituut o.a. in de gelegenheid was een zeer snelle, moderne rekenmachine te ontwerpen en te bouwen; voor de binnenkort aanvangende bouw van een radio-telescoop voor waarneming van de kortegolfstraling uit de ruimte zal ongeveer drie-kwart miljoen worden besteed. Voorts werden 5 à 600 wetenschappelijke projecten voor eenmaal of gedurende enkele jaren mogelijk gemaakt.

's-Gravenhage.

J. H. BANNIER.

INHOUD

	Blz.		Blz.
Z.W.O., door J. H. Bannier	287	Boekbespreking:	
Vijf jaar NAVO	289	Dr H. J. Kuhlmeier: Nationale of internationale katoenpolitiek, bespr. door W. Kats ...	298
Het nieuw statuut der gemeentefinanciën in België, door M. van Audenhove	290	Bedrijfseconomische notities:	
Gedeeltelijke vrijmaking van het kapitaalverkeer, door Drs J. H. G. Suttorp	292	Kostprijesperikelen in de detailhandel, door A. H. Geertman	300
Het Amsterdamse taxivraagstuk opgelost?, door Dr P. S. Pels	296	London Letter, door Henry Hake	301
		Geld- en kapitaalmarkt, door Drs J. C. Brezet ...	302

COMMISSIE VAN REDACTIE: Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen; F. de Vries; C. van den Berg (secretaris). Redacteur-Secretaris: A. de Wit. Assistent-redacteur: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens; J. van Tichelen; R. Vandepuute; A. Vlerick.

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK

Vijf jaar NAVO.

De Noordatlantische Verdragsorganisatie (NAVO) heeft zich in de vijf jaren van haar bestaan ontwikkeld tot een belangrijke factor in de Westerse politiek. Bepalend voor deze ontwikkeling zijn de besluiten geweest, die de NAVO-Raad in Februari 1952 te Lissabon heeft genomen. Miste de NAVO voordien een efficiënt organisatieschema en een duidelijk omschreven werkprogramma, de resoluties van Lissabon maakten aan deze overzichtelijkheid een einde. Het werkprogramma werd in belangrijke mate verhelderd, vooral doordat een systeem werd ontworpen voor een jaarlijks terugkerende afweging van de eisen der defensie-opbouw tegen de politiek-economische draagkracht der ledenlanden. In December 1953 gaf de NAVO-Raad zijn fiat aan de „new look” in het defensiebeleid. De „new look” der NAVO komt in wezen neer op een overgang van de voor de eerste jaren der Organisatie zo snelle en zelfs krampachtige defensie-opbouw, gericht op een in de naaste toekomst geacht te liggen punt van gevaar, naar een rustiger tempo, gebaseerd op de hypothese van het voorshands voortduren van de koude oorlog, en gericht op een zo efficiënt mogelijk gebruik der beschikbare middelen. De motieven, die tot deze koerswijziging hebben geleid, zijn van uiteenlopende aard.

M. VAN AUDENHOVE, Het nieuw statuut der gemeentefinanciën in België.

In „E.-S.B.” van 7 April jl. heeft schrijver de wijziging van het financieel statuut der Belgische gemeenten uiteengezet en de gevolgen van deze hervorming. Een van de voornaamste gebreken van het nieuwe stelsel ligt in het gebrekkig aanpassingsvermogen van de gemeentelijke financiën, aan de economische conjunctuur. Uit het verslag, uitgebracht door het Gemeentekrediet van België over het boekjaar 1952, blijkt dat van 1947 tot 1951 de toeneming der gemeentelijke uitgaven ca 50 pCt beliep, terwijl de door de wet van 24 December 1948 aan de gemeenten toegekende ontvangsten slechts met 9,7 pCt zijn gestegen. Naar de mening van de hervormers van 1948 moest het aanpassingsvermogen der gemeentelijke inkomsten van de uitgaven voornamelijk worden bewerkstelligd door de na de hervorming nog overblijvende plaatselijke belastingen en de opcenten op de grondbelasting. Het aan de gemeenten overgelaten belastinggebied is echter dermate beperkt, dat zijn aanpassingsvermogen ontoereikend is. Bovendien heeft het belastinggebied geen voldoende „elasticiteit”. Vervolgens wijst schrijver er op, dat het aan de gemeenten overgelaten belastingstelsel berust op een onbillijke verdeling van de fiscale last onder de burgers. De wet van 1948 is ook zeer bedenkelijk voor de gemeentelijke zelfstandigheid.

Drs J. H. G. SUTTORP, Gedeeltelijke vrijmaking van het kapitaalverkeer.

Met ingang van 22 Maart jl. heeft De Nederlandsche Bank N.V. een aantal ingrijpende wijzigingen aangebracht in de voordien geldende deviezenvoorschriften aangaande het kapitaalverkeer. Tot genoemde datum zijn de mogelijkheden van kapitaaltransfer voor niet-ingezetenen zeer beperkt geweest; voor het exporteren van in Nederland aanwezige buitenlandse effecten werden aan niet-ingezetenen slechts incidentele vergunningen verstrekt, terwijl transfer van kapitaal, belegd in Nederlandse

effecten, voor hen practisch alleen langs indirecte weg — en met aanvaarding van een somtijds niet onaanzienlijk disagio — mogelijk was. Thans is de verplichting tot herbelegging opgeheven en is de transfermogelijkheid voor niet-ingezetenen volledig geworden, hetzij doordat thans directe transfer is toegestaan, dan wel via het instituut van het exportrecht van verworven binnenlandse effecten. In dit artikel wordt uitvoerig ingegaan op de regelingen welke dienaangaande zijn getroffen.

Dr P. S. PELS, Het Amsterdamse taxivraagstuk opgelost?

De bijzondere situatie van het gehele Amsterdamse taxibedrijf komt tot uiting in een recente publicatie van de Nederlandse Vereniging van Transport-Ondernemingen (N.V.T.O.). Van werknemerskant is reeds enkele jaren geleden aan de Stichting voor Economisch Onderzoek van de Universiteit te Amsterdam opgedragen om het Amsterdamse taxibedrijf in studie te nemen; dit onderzoek is uitgevoerd onder leiding van Prof. Haccoû. De N.V.T.O.-publicatie heeft een tweeledig karakter: enerzijds een vergelijking van de inhoud van het rapport-Haccoû met de resultaten van vroegere studies en anderzijds het toetsen van de suggesties van het rapport-Haccoû „aan de practische mogelijkheden”. Op een zeer essentieel punt wijkt de werkgeverspublicatie af van het rapport-Haccoû, nl. met betrekking tot het vraagstuk van de sanering door tariefpolitiek. Schrijver stelt verschillende punten uit de N.V.T.O.-publicatie aan de orde, zoals het vergunningstelsel, de normkostprijs, de algemene taxi-telefooncentrale, het loonsysteem. Vervolgens worden de maatregelen genoemd, welke de N.V.T.O.-commissie aanbeveelt om uit de moeilijkheden te geraken.

— SOMMAIRE —

l'O.T.A.N. a 5 ans.

Cet article contient un exposé sur l'organisation du Traité de l'Atlantique-Nord, ainsi que sur la façon dont l'O.T.A.N. s'est développé au cours de ses 5 premières années d'existence. L'auteur étudie entre autres les changements survenus dans la politique de défense depuis décembre 1953.

M. VAN AUDENHOVE, Le nouveau régime des finances communales en Belgique.

Dans l'„E.-S.B.” du 7 avril l'auteur a exposé les modifications intervenues dans le régime financier des communes belges ainsi que les conséquences de cette réforme. Dans cet article, l'auteur exprime quelques critiques contre cette réforme.

Drs J. H. G. SUTTORP, Libération partielle des transferts de capitaux.

L'auteur expose les mesures appliquées par la Nederlandsche Bank depuis le 22 mars dernier et qui prévoyent plusieurs importantes modifications de la réglementation concernant les devises, notamment au sujet des transferts de capitaux.

Dr P. S. PELS, Le problème des taxis à Amsterdam est-il résolu?

Cet article a pour objet l'étude d'une publication récente de la „Nederlandse Vereniging van Transport-Ondernemingen”, relative au problème des taxis à Amsterdam.

Vijf jaar NAVO

Men schrijft ons:

Op 4 April jl. was het vijf jaren geleden, dat het Noord-atlantisch Verdrag te Washington werd getekend, een feit, dat door de ministeriële NAVO-Raad op 23 dezer wordt herdacht. Geboren uit de nood der tijden, heeft deze belichaming van de gedachte van de Atlantische Gemeenschap reeds haar bestaansrecht bewezen: de Noordatlantische Verdragsorganisatie (NAVO) heeft zich in vijf jaren ontwikkeld tot een belangrijke factor in de Westerse politiek.

Bepalend voor deze ontwikkeling zijn zonder twijfel de besluiten geweest, die de NAVO-Raad in Februari 1952 te Lissabon heeft genomen. Miste de NAVO voordien een efficiënt organisatieschema en een duidelijk omschreven werkprogramma, de resoluties van Lissabon maakten aan deze onoverzichtelijkheid een einde. Het gezag van de Raad werd versterkt; een permanente Internationale Staf werd ingesteld, onder leiding van een Secretaris-Generaal (Lord Ismay); de vroegere geografische spreiding van commissie-activiteiten maakte plaats voor concentratie der Organisatie in Parijs. Het werkprogramma werd in belangrijke mate verhelderd, vooral doordat een systeem werd ontworpen voor een jaarlijks terugkerende afweging van de eisen der defensie-opbouw tegen de politiek-economische draagkracht der ledenlanden ¹⁾.

De betekenis van een dergelijk, voor de NAVO zo kenmerkend, afwegingsproces gaat zeer ver. Het houdt niet alleen de erkenning in, dat ook de koude oorlog een totale oorlog is, omdat iedere stap op het gebied der defensie-opbouw repercussies heeft op tal van andere gebieden; het betekent bovendien, dat de NAVO rechtstreeks betrokken is bij alles wat zich politiek, economisch, financieel en sociaal in haar ledenlanden afspeelt, terwijl omgekeerd elk lid voortdurend bereid moet zijn — overigens onder volledig behoud der nationale soevereiniteit — om zijn defensiebeleid ten overstaan van een internationaal forum te motiveren en te verdedigen. De NAVO bezit in het huidige politieke wereldbeeld een actualiteit, waarop slechts weinig internationale organisaties kunnen bogen.

De „new look” in de defensie-opbouw.

Symptoom van deze actualiteit is de publieke belangstelling voor de „new look” in het defensiebeleid, aan welke de NAVO-Raad in December van het afgelopen jaar zijn fiat gaf. Het is te betreuren, dat voor het karakteriseren van deze belangrijke nieuwe fase in de ontwikkeling der NAVO een modewoord ingang heeft gevonden, aan een verouderde mode ontleend, dat bovendien ten onrechte een revolutionnaire ommakeer in strategische en tactische concepties suggereert. De „new look” der NAVO komt in wezen neer op een overgang van de voor de eerste jaren der Organisatie zo kenmerkende snelle en zelfs krampachtige defensie-opbouw, gericht op een in de naaste toekomst geacht te liggen punt van gevaar, naar een rustiger tempo, gebaseerd op de hypothese van het voorshands voortduren van de koude oorlog, en gericht op een zo efficiënt mogelijk gebruik der beschikbare middelen; een verandering in de NAVO-doelstellingen als zodanig is

echter beslist niet in het geding. De Amerikaanse Minister van Buitenlandse Zaken, Foster Dulles, definieerde de nieuwe conceptie in een rede voor de National Press Club te Washington op 22 December jl. als die van een „long haul”, gekenmerkt door een „steady development of NATO, which, however, will preserve, and not exhaust, the economic and fiscal strength of member nations”.

Motieven.

De motieven, die tot deze koerswijziging hebben geleid, zijn van uiteenlopende aard. In de eerste plaats valt te wijzen op de verandering van het klimaat der internationale politiek, die in de loop van 1953 intrad. Een aanleiding hiertoe was wellicht de dood van Stalin; onder de diepere oorzaken moeten zonder twijfel worden meegeteld de politieke eenheid en stabiliteit, die het Westen sinds de donkere dagen van 1948 had weten te bewaren, gepaard gaande zowel met een economische ontplooiing als met de schepping van een niet te veronachtzamen defensie-apparaat. Einde 1953 was „negotiating from strength” niet langer theorie, doch groeiende realiteit; een matiging van NAVO's gespannen opbouwtempo was dus gerechtvaardigd.

Een dergelijke matiging bleek uit economisch-financiële overwegingen bovendien gewenst. Weliswaar leren de feiten, dat de herbewapening der afgelopen jaren het peil der economische bedrijvigheid en daarmede de omvang der nationale productie in de betrokken landen in het algemeen gunstig heeft beïnvloed; er zijn echter ook bij deze vorm van werkgelegenheidspolitiek zekere grenzen, die niet ongestraft kunnen worden overschreden. Temeer, waar, in het zuiver praktische vlak, een handhaving van het tempo der defensie-opbouw niet alleen voortdurend grotere bedragen aan kasuitgaven van de Overheid zou hebben gevraagd, maar bovendien een hypotheek op toekomstige begrotingen zou hebben gelegd, als gevolg van de steeds hogere bedragen aan jaarlijks terugkerende kosten voor onderhoud en vervanging, die aan een dergelijke opbouw inhaerent zouden zijn. Het laatste argument spreekt te sterker, wanneer tevens de te verwachten daling der Amerikaanse militaire hulpverlening in aanmerking wordt genomen; op den duur zullen aldus — gegeven de wenselijkheid het eenmaal opgebouwde apparaat gedurende aanzienlijke tijd tenminste op de bereikte graad van effectiviteit te handhaven — de Europese landen komen te staan voor de noodzaak om onderhoud en vervanging der Amerikaanse „end items” in grotere mate dan tot nu toe zelf te financieren. Economisch-financieel gezien was er derhalve alle aanleiding tot een grotere spreiding-in-de-tijd van de herbewapening. Met handhaving van het met het Korea-conflict samenhangende opbouwtempo zou de Atlantische alliantie het risico hebben gelopen, zichzelf op den duur te verslaan; Hegeliaanse dialectiek, waarin het Noordatlantisch Verdrag bepaald niet voorziet.

Een derde motief voor de koerswijziging in de herbewapeningpolitiek der NAVO is te vinden in de naoorlogse ontwikkeling op militair-technisch gebied. Slechts negen jaren na het einde van de tweede wereldoorlog is thans het besef wel algemeen, dat op het gebied der militaire techniek een industriële revolutie

¹⁾ Vgl. het artikel „Herbewapeningseconomie” in „E.-S.B.” van 27 Augustus 1952, blz. 652.

gaande is, die de wapens van 1939-1945, vooral bij de luchtmacht en de luchtverdediging, grotendeels naar het museum doet verwijzen en die perspectieven opent, welke nog niet zijn te overzien. Voor velen onzer, die in de critieke dagen van 1940 in een „Spitfire” en een „Stuka” een modern wapen zagen, is het vaak moeilijk te realiseren, dat bij de huidige ontwikkeling van de lange afstands-bommenwerper zelfs een straaljager van de modernste makelij onder bepaalde omstandigheden als verouderd dient te worden beschouwd en beter vervangen kan worden door een onbemand projectiel, dat met enorme snelheid „zelf” zijn doelwit zoekt. De proefnemingen met A- en H-bommen tonen aan, dat wie het odium draagt het buskruit niet te hebben uitgevonden, zich intellectueel niets meer te verwijten heeft. „This is a period of political as well as scientific and strategic transition”, aldus „The Economist” van 27 Februari jl. ²⁾

De moeilijkheid nu van een dergelijke dynamische ontwikkeling voor het werk der NAVO is gelegen in de koppeling van enerzijds de noodzaak om steeds over zoveel mogelijk up-to-date gehouden defensiemiddelen te kunnen beschikken, anderzijds de noodzaak deze middelen te laten vallen indien zij nuttigerwijs door meer moderne typen kunnen worden vervangen. Waar bovendien iedere vervanging op zichzelf reeds een modernisering betekent, die veelal kostbaarder uitkomt dan de aanschaf van het oorspronkelijke wapen, is het duidelijk, dat onder de gegeven omstandigheden ook uit technische overwegingen een defensie-opbouw van langere adem preferabel is. Een dergelijke temporisering schept de mogelijkheid om de ook in het militaire vlak zo belangrijke eisen van zuinigheid en efficiency praktische uitvoering te geven. „A bigger bang for a buck”, aldus een typisch Amerikaanse definitie van de nieuwe koers der defensiepolitiek.

Perspectieven.

Na een bestaan van vijf jaren, waarvan vooral de tweede helft productief is geweest, blijkt de NAVO dus tot de overtuiging gekomen, dat een temporisering

²⁾ In een artikel „The cost of uncertainty”, blz. 657.

in de opbouw van de Westerse defensiepolitiek gerechtvaardigd, economisch wenselijk en technisch verstandig mag worden geacht. „In Britain, as in America and the rest of the free world, the defence programme has... become an expensive pensioner, and is likely to remain one for some time to come. It is no longer, as in the years of mounting danger, a mounting element in budgetary costs”, aldus „The Economist” van 20 Februari jl. ³⁾

Dit is, in een wereld die nog te sterk aan angststromen lijdt, een geruststellende conclusie; zij mag echter, op de weg naar het tweede NAVO-lustrum, niet tot verslapping van aandacht en inspanning leiden. Immers, het is weliswaar te verwachten, dat de directe invloed van de activiteiten der NAVO op het wel en wee der partnerlanden (en daarbuiten) minder voelbaar zal worden, nu vrijwel allerwege de sterke stijging der defensie-uitgaven ten einde is gekomen; het vraagstuk der defensie-opbouw in de ruimste zin des woords is echter met de „new look” bepaald niet eenvoudiger geworden. In een werkelijke oorlogstoestand is alles ondergeschikt aan één doel: de vijand te verslaan; in een werkelijke vrede-toestand is alle werkzaamheid gericht op economische, sociale en culturele ontplooiing; in de tussenvorm echter, die koude oorlog heet, worden aan de staatsmanskunst de hoogste eisen gesteld: niet alleen moeten welvaart en cultuur worden bevorderd, maar bovendien moet een in potentie steeds modern gehouden verdediging tegen agressie voortdurend en op elk moment in een effectieve kunnen worden omgezet.

De „new look” doet dus de actualiteit van de NAVO geen afbreuk. Als forum voor internationaal overleg, als basis voor internationaal teamwork, en als manifestatie van de wil van het Westen tot collectief en krachtadig verweer tegen eventuele agressie, blijft de Organisatie van onverminderd belang. Wel echter betekent de „new look” een grotere verantwoordelijkheid voor de economische politiek, die — nu de herbewapeningsconjunctuur ten einde loopt — zal moeten bewijzen, een gezonde economische basis voor een gezonde defensie te kunnen handhaven en versterken.

³⁾ Onder de voor de NAVO als geheel wel wat te suggestieve titel „Defence on the defensive”, blz. 515.

Het nieuw statuut der gemeentefinanciën in België

In een vorige bijdrage hebben wij aangetoond hoe het financieel statuut der Belgische gemeenten, in 1948, grondig gewijzigd werd en welke thans, vijf jaar nadien, de gevolgen zijn van deze hervorming ¹⁾. De nieuwe inkomsten waarop de gemeenten sinds 1949 aangewezen blijven, zijn niet toereikend om hun gewone uitgaven te dekken. Deze inkomsten, vastgesteld op grondslag van gegevens eigen aan het jaar 1947, hebben op onbevredigende wijze geëvolueerd.

Men kan hieruit besluiten dat één der voornaamste gebreken van het nieuwe stelsel ligt in het gebrekkig aanpassingsvermogen van de gemeentelijke financiën aan de economische conjunctuur.

Het zwaartepunt van het nieuw statuut bevindt zich in het Fonds der Gemeenten en in het Gemeentefonds voor openbare onderstand. De oprichting dezer fondsen werd geïnspireerd door het verlangen, aan de gemeenten

inkomsten te verzekeren die zo stabiel mogelijk zouden zijn. De hervormers van 1948, die zeer onder de indruk waren van de deficitaire begrotingen, meenden dat vaste, stabiele, gemeentelijke inkomsten noodzakelijk zijn, omdat de gemeentelijke uitgaven onmogelijk kunnen worden gereduceerd. Daarom werden de twee verdelingsfondsen van vaste dotaties voorzien. Bij deze redenering hebben de hervormers uit het oog verloren dat het stabiliteitsprincipe, waardoor zij de gemeentelijke inkomsten wilden beheerst zien, slechts de gewenste uitwerking zal hebben wanneer ook aan de uitgaven een gelijkaardige stabiliteit kan worden verzekerd: wat zeker niet het geval is geweest.

Uit het verslag, uitgebracht door het Gemeentekrediet van België over het boekjaar 1952, blijkt dat, van 1947 tot 1951, het accres der gemeentelijke uitgaven circa 50 pCt beliep, terwijl de door de wet van 24 December 1948 aan de gemeenten toegekende ontvangsten slechts met 9,7 pCt zijn gestegen.

¹⁾ Zie „De hervorming in 1948 van de gemeentefinanciën in België” in „E.-S.B.” van 7 April 1954.

Wel heeft de wet, in een beperkte mate, aan de gemeentelijke inkomsten een zeker aanpassingsvermogen willen bezorgen, door de twee Fondsen aan te vullen met een jaarlijkse verhoging die zeer gering is ten overstaan van het hoofdbedrag, en door hen een gebeurlijke aangroei te verzekeren die percentsgewijze vastgesteld wordt in verband met een eventuele verhoging der wedden en lonen.

Naar de mening van de hervormers van 1948 moest het aanpassingsvermogen der gemeentelijke inkomsten voornamelijk verzekerd worden door de na de hervorming nog overblijvende gemeentelijke fiscaliteit, nl. de verscheidene lokale taksen en de opcentimes op de grondbelasting. Maar het aan de gemeenten overgelaten belastinggebied is dermate beperkt, dat zijn aanpassingsvermogen ontoereikend is. In 1953 bedroeg de totale opbrengst van de gemeentelijke belastingen circa 2.400 miljoen frank ten overstaan van een globale begroting geraamd op 21.500 miljoen frank (Verslag van het Gemeentekrediet over het boekjaar 1953). Daarbij komt nog dat dit belastinggebied geen voldoende „elasticiteit” heeft. De lokale taksen steunen bijna alle op onveranderlijke fiscale grondslagen, wat eveneens het geval is met de opcentimes op de grondbelasting, berekend naar het kadastraal inkomen eens en voorgoed vastgesteld. Wanneer een gemeente dus het toegelaten maximum opcentimes heeft moeten heffen — wat reeds het geval is in tal van lokaliteiten — blijft de opbrengst er van haast onveranderd, dus zonder noemenswaardige aanpassing aan de evolutie van de economische conjunctuur.

Het aan de gemeenten overgelaten belastingstelsel berust daarenboven op een onbillijke verdeling van de fiscale last onder de burgers. Het voornaamste bestanddeel van deze fiscaliteit bestaat uit de opcentimes op de grondbelasting. Dit betekent dat alleen het inkomen van onroerende goederen door de gemeenten belast wordt en dat dus enkel de eigenaars van onroerende goederen bijdragen tot de financiering van de gemeentelijke bedrijvigheden. Wie uitsluitend van bedrijfsinkomsten of inkomsten van mobiele waarden geniet, wordt van deze last ontslagen. Het hoeft geen verder betoog dat een dergelijk stelsel een beslist onrechtvaardige toestand heeft doen ontstaan.

In het verleden, toen de gemeenten over een omvangrijk belastinggebied beschikten, waren doorgaans de gemeenten die aan hun burgers de meeste openbare diensten verzekerden, ook deze waar de belastingdruk het zwaarst was. Deze toestand kon, wat de billijkheid betrof, volledig verrechtvaardigd worden. Thans is de toestand omgekeerd. De vroegere gemeentelijke fiscaliteit, die sloeg op het inkomen van bedrijf en van mobiele waarden, werd door de Staat overgenomen, onder voorwendsel dat al de Belgische staatsburgers gelijk moesten zijn ten overstaan van de belastingen. Doch dit heeft als gevolg dat de inwoners van een grote stad, die over alle mogelijke faciliteiten beschikken — t.w. de meest verscheidene openbare diensten verstrekt door het gemeentebestuur —, dezelfde belastingen betalen als de inwoners van het afgelegen dorp die geen of weinig dienstbetoon genieten vanwege hun gemeentebestuur.

Deze zogezegde gelijkheid der staatsburgers, ten overstaan van het algemeen belastingstelsel, verwekt in feite onbillijke toestanden wegens de grote verscheidenheid van de door de lokale overheden verstrekte diensten.

* *

Een zo belangrijke hervorming als deze van 1948 moet niet alleen beoordeeld worden in het licht van haar finan-

ciële gevolgen, maar eveneens uit het oogpunt van haar invloed op de fundamentele beginselen die het gemeentelijk openbaar leven beheersen.

Het beheer van de gemeente berust op een brede autonomie van de gemeentelijke bestuurslichamen waarvan de beslissingen dienen te worden beheerst door het verantwoordelijkheidsgevoel der gemeentelijke bestuurders, onder controle van het kiezerskorps.

Men mag terecht vrezen dat de wet van 1948 de vrije werking van deze grondbeginselen zal belemmeren.

Een van de gevolgen van de wetgeving van 1948 is, inderdaad, dat de gemeenten thans hun belangrijkste inkomsten van de Staat ontvangen: voornamelijk hun aandelen in de verdelingsfondsen, waarbij nog talrijke andere staatstussenkomsten dienen te worden gevoegd, zoals bijv. de toelagen die zij ontvangen om bepaalde gemeentelijke bedrijvigheden te financieren, hoofdzakelijk het in België zeer uitgebreid gemeentelijk onderwijs. De financiën van de gemeenten zijn aldus meer en meer afhankelijk gemaakt van de staatsfinanciën. Men zou haast kunnen zeggen dat de gemeentelijke begroting, in belangrijke mate, nog slechts een onderdeel uitmaakt van de staatsbegroting.

Deze toestand is zeer bedenkelijk voor de gemeentelijke zelfstandigheid, waarvan het principe in de Belgische grondwet wordt gehuldigd, maar waarvan de toepassing zeker niet bevorderd wordt door een steeds groeiende financiële afhankelijkheid.

De ervaring der laatste jaren toonde reeds dat bepaalde gemeentelijke initiatieven van hogerhand werden afgevoerd om de eenvoudige reden dat hun financiering, per slot van rekening, rechtstreeks of onrechtstreeks, op de Staat zou hebben berust.

In het nieuwe stelsel hebben de gemeenten zeer zeker een onaantastbaar recht op hun aandelen in de twee verdelingsfondsen. Maar een voldoende financiële autonomie van de gemeenten kan onmogelijk voortvloeien uit het feit dat zij het recht bezitten vanwege de Staat een bepaald bedrag te bekomen dat vastgesteld is op grondslag van algemene regelen die eens en voorgoed door de wet zijn bepaald.

Een verregaande financiële autonomie is dan alleen denkbaar wanneer het aan de gemeentebestuurders toegelaten wordt, op ruime schaal, door hun eigen beslissingen, uit het gemeentelijk territorium of uit de gemeentelijke bevolking, financiële middelen te halen om de gemeentelijke ondernemingen te bekostigen. Dit is niet meer mogelijk in het raam van een al te eng belastinggebied dat trouwens reeds in grote mate is uitgeput.

Mettertijd zal hierdoor de belangstelling van het kiezerskorps voor het gemeentelijk beheer verminderen en, tegelijkertijd, het verantwoordelijkheidsgevoel van de gemeentebestuurders. Het spreekt inderdaad vanzelf dat de belangstelling der kiezers voor het beheer der gemeentelijke zaken des te groter is als zij er de financiële lasten van dragen. Het is eveneens begrijpelijk dat zij zich minder beslist tegen overdreven uitgaven zullen verzetten, indien deze uitgaven rechtstreeks of onrechtstreeks door de Staat worden gedragen; en het verantwoordelijkheidsgevoel van de gemeentebestuurders zal in gelijke mate verminderen indien zij niet meer verplicht zijn de last van het grootste deel der gemeentelijke uitgaven te laten drukken op de plaatselijke lastenbetalers.

De uitkeringsnormen der Verdelingsfondsen.

Men kan als algemeen geldende regel aannemen dat om het even welk verdelingsstelsel, hoe zorgvuldig de uit-

keringscriteria ook werden uitgekozen, zich onmogelijk op volmaakte en objectieve wijze kan aanpassen aan de werkelijke lokale behoeften en dit wegens de buitengewoon grote diversiteit der toestanden die zich in de 2.670 Belgische gemeenten voordoet.

De ervaring leert trouwens dat de bestaande uitkeringsnormen aan zekere gemeenten in verhouding te grote sommen bezorgden, en aan andere slechts onvoldoende inkomsten voor de dekking van hun gewone uitgaven. De wetgever heeft, weliswaar, bepaalde schikkingen voorzien om te beletten dat gemeenten, die op zich zelf kunnen leven, deelachtig zouden worden in het Fonds der Gemeenten. Zij moeten inderdaad ten minste 100 opcentimes op de grondbelasting heffen vooraleer zij recht hebben op de uitkering van hun aandeel in het Fonds, een aandeel dat zonet in het Speciaal Fonds wordt gestort, ten behoeve van de noodlijdende gemeenten. Maar deze regeling bleek onvoldoende, vermits op dit ogenblik practisch al de Belgische gemeenten 100 opcentimes hebben geheven en dit vaak enkel met de bedoeling hun aandeel te bemachtigen in het Fonds der Gemeenten.

De wetgever heeft het Fonds der Gemeenten verdeeld in vijf tranches, die in principe moeten dienen voor de dekking van bepaalde categorieën van uitgaven; verder heeft hij de verdelingsnormen derwijze vastgesteld dat zij zich zo nauwkeurig mogelijk zouden aanpassen aan de verschillende categorieën van uitgaven. Die verdeling lijkt ontegensprekelijk aan een gebrek aan soepelheid want de relatieve belangrijkheid der verscheidene uitgaven kan natuurlijk veranderen, wat trouwens reeds is gebeurd. Een der tranches van het Fonds der Gemeenten wordt verdeeld naar rato van de last der gemeentelijke schuld. Welnu, op vier jaar tijds is deze last dermate verhoogd dat, in 1953, voor 1 frank schuldenlast, de gemeenten een tussenkomst van het Fonds ontvingen gelijk aan 33 centimes, terwijl zij, in 1949, een tussenkomst bekwamen van 52 centimes.

Wat de verdelingsnormen zelf betreft kan weinig kritiek uitgeoefend worden op de zogenoemde objectieve criteria, zoals bevolkingscijfer, administratieve en institutionele taak van de verscheidene gemeenten, oppervlakte van het weggennet. Maar de criteria die steunen op bepaalde gemeentelijke uitgaven, zoals de last van de schuld van het gemeentelijk onderwijs en van de openbare onderstand, missen alle billijkheid.

Bij velen is de gedachte gerezen dat, hoe meer de gemeenten uitgeven, hoe belangrijker hun aandeel in het verdelingsfonds zal zijn. Men heeft aldus een illusie geschapen, want daar de Fondsen voornamelijk bestaan uit vaste dotaties, zal het aandeel van iedere gemeente verminderen naar gelang het globaal bedrag der uitgaven vermeerderd.

Maar dit neemt niet weg dat een dergelijk systeem deze gemeenten bevoordeligd waarvan de uitgaven het hoogst zijn opgedreven en het lijkt geen twijfel dat de omvang

der uitgaven niet altijd een juist beeld geeft van de werkelijke behoeften, redelijkerwijze opgevat. Daarentegen worden de gemeenten, die hetzij uit nood, hetzij door een zuinig beheer in het verleden hun uitgaven hebben beperkt, door dit stelsel ontegensprekelijk benadeeld. Zo hebben bijv. tal van gemeentebestuurders er tegen op gezien bepaalde werken te laten uitvoeren, juist om de last van de gemeenteschuld niet te verhogen. Deze zuinige gemeentebesturen hebben de indruk gekregen dat zij door de nieuwe wetgeving als het ware gestraft werden en een gevoel van ontmoediging kan reeds worden vastgesteld bij onze beste gemeentebestuurders.

Wat hierboven werd gezegd betreffende het verantwoordelijkheidsgevoel der gemeentebestuurders, vindt hierin zijn praktische bevestiging.

* *

In welke richting dient een oplossing te worden gezocht van het vraagstuk der gemeentelijke financiën? Het ware overmoedig volledig te willen terugkomen tot het vroegere stelsel dat hoofdzakelijk steunde op een zeer breed gemeentelijk belastinggebied. Wij kunnen slechts vaststellen dat de Staat practisch op al de rendabele fiskale bronnen beslag heeft gelegd. Hieruit moet men wel besluiten dat het bestaan van belangrijke verdelingsfondsen thans onvermijdelijk is geworden en dat de gemeentelijke fiskaliteit zich voortaan slechts tot een aanvullende rol kan beperken.

Maar, indien men aan het grondbeginsel der gemeentelijke autonomie — dat in een democratisch stelsel het lokaal openbaar leven moet beheersen — een sterke financiële basis wil geven, is het onontbeerlijk dat twee voorwaarden zouden vervuld zijn: in de eerste plaats moeten de verdelingsfondsen omgeslagen worden volgens objectieve criteria en niet op grondslag van de gemeentelijke uitgaven; anderzijds moet het gemeentelijk belastinggebied toch ruim genoeg blijven opdat de gemeentelijke financiën de nodige elasticiteit zouden hebben, enig middel om de gemeentebeheerders toe te laten, in het kader van de verantwoordelijkheid eigen aan hun ambt, de gemeentefinanciën, door hun eigen toedoen, aan te passen aan de zo verscheidene lokale behoeften.

Bovendien moet dit belastinggebied zodanig samengesteld worden dat al de lastenbetalers van de gemeente — en niet alleen deze of gene categorie onder hen — bijdragen tot de financiering van de gemeentelijke diensten.

Het ware dan ook wenselijk dat de wetgever, om te voorzien in de thesauriemoeilijkheden der gemeenten, die zich zeer spoedig in België zullen voordoen, zou afzien van nieuwe verhogingen der verdelingsfondsen; hij zou integendeel de onontbeerlijke saneringsmiddelen moeten zoeken in een uitbreiding van het belastinggebied der gemeenten.

Brussel.

M. VAN AUDENHOVE.

Gedeeltelijke vrijmaking van het kapitaalverkeer

Met ingang van 22 Maart jl. heeft De Nederlandsche Bank N.V. een aantal ingrijpende wijzigingen aangebracht in de voordien geldende deviezenvoorschriften aangaande het kapitaalverkeer. Zoals bekend zijn tot genoemde datum de mogelijkheden van kapitaaltransfer voor niet-ingezetenen zeer beperkt geweest; voor het exporteren van in Nederland aanwezige buitenlandse effecten werden aan niet-ingezetenen slechts

incidentele vergunningen verstrekt, terwijl transfer van kapitaal, belegd in Nederlandse effecten, voor hen practisch alleen langs indirecte weg — en met aanvaarding van een somtijds niet onaanzienlijk disagio — mogelijk was. Wenste bijvoorbeeld een Nederlander in Zuid-Afrika zijn bezit aan lokaal verhandelbare Nederlandse effecten te liquideren, dan diende hij de opbrengst van zijn verkochte effecten aan te wenden

voor de aankoop van „domestic”stukken met een markt te New York, i.c. 3-3½ pCt Nederland 1947 — ingevolge het voorschrift, dat bij verkoop van nationale effecten door een niet-ingezetene het provenu alleen in andere nationale effecten kon worden herbelegd — en deze tegen dollars te verkopen. Rekening houdende met het disagio van de effectengulden te New York en in aanmerking nemende de omstandigheid, dat de uiteindelijke omzetting in Zuidafrikaanse ponden uitsluitend via deze dollarweg plaats kon vinden, leverde een dergelijke transfer somtijds een aanmerkelijk koersnadeel op.

Thans echter is de verplichting tot herbelegging opgeheven en is de transfermogelijkheid voor niet-ingezetenen volledig geworden — onmiskenbaar een erkenning van de toenemende hardheid van de Nederlandse gulden — hetzij doordat thans directe transfer is toegestaan, dan wel via het instituut van het exportrecht van verworven binnenlandse effecten.

De in het volgende ter sprake komende nieuwe Nederlandse deviezenbepalingen betreffende het kapitaalverkeer zijn opgenomen in:

- a) Deviezenbeschikking Emigratie 1954 (plus Aanwijzingen);
- b) Deviezenbekendmaking 1/54; guldensrekeningen van niet-ingezetenen (plus Aanwijzingen),
Deviezenbekendmaking 2/54; effectenbeheer (plus Aanwijzingen);
- c) desbetreffende algemene vergunningen van De Nederlandsche Bank N.V.

Gezien het feit, dat in de nieuwe voorschriften naast hoofdzaken tevens vele detailpunten op minutieuze wijze zijn geregeld, beoogt de onderhavige beschouwing de nieuwe regelingen geenszins in detail, doch slechts in grote lijnen te belichten, teneinde zodoende hun betekenis in het kader van de liberalisatie van het kapitaalverkeer te kunnen verduidelijken.

In verband met het sterk verruimde transferrecht voor niet-ingezetenen moge als uitgangspunt gekozen worden de rechten, welke ontleend kunnen worden aan de algemene vergunning van De Nederlandsche Bank N.V. no EZ 4937762 dd: 19 Maart 1954 betreffende het verwerven van effecten door aankoop of inschrijving, alsmede het verkopen van effecten door niet-ingezetenen, niet woonachtig of gevestigd in Indonesië. Volgens deze vergunning is het aan niet-ingezetenen o.a. toegestaan aan een Nederlandse beurs aan ingezetenen tegen guldens te verkopen ¹⁾:

- a) binnenlandse effecten;
- b) Indonesische effecten;
- c) andere buitenlandse effecten, uitsluitend in guldens luidende,

ten gunste van hun „Rekening E”, indien het effectenbezit berust in een „Emigrantendepot” en in alle overige gevallen ten gunste van hun „Rekening K”, (de hier gebezigde bijzondere deviezenteknische begrippen zullen later nog uitvoeriger aan de orde worden gesteld).

Krachtens Algemene Vergunning no AZ 4916447 dd. 19 Maart 1954 mogen nu tegoeden op „Rekening K”, welke zijn voorzien van de naam van een land, dat is aangesloten bij de Europese Betalings Unie, worden

¹⁾ Volledigheidshalve zij opgemerkt dat de te verkopen effecten erkend dienen te zijn als aanvaard bezit in de zin van Deviezenbekendmaking 2/54, t.w. effecten, welke de huidige eigenaar/niet-ingezetene sinds 10 Mei 1940 onafgebroken toebehoren dan wel door de huidige eigenaar/niet-ingezetene na die datum met vergunning van het Deviezeninstituut Amsterdam's-Gravenhage of van De Nederlandsche Bank N.V. zijn verkregen.

overgeboekt naar een „Rekening T” met dezelfde landaanduiding of naar het desbetreffende land worden overgemaakt. Creditering op een „Rekening T” met als landaanduiding een land, behorende tot het Belgisch/Luxemburgse of Zwitserse monetaire gebied is evenwel niet toegestaan, daar deze landen, met het oog op hun extrême crediteurpositie in de Europese Betalings Unie, een verder accumuleren van hun E.B.U.-tegoed zoveel mogelijk wensen tegen te gaan. Dientengevolge is voor niet-ingezetenen, woonachtig in België en Zwitserland, transfer slechts mogelijk indien een verklaring kan worden overgelegd van het Belgisch-Luxemburgse Instituut voor de Wissel of van het Office Suisse de Compensation, waaruit blijkt dat de betrokken instanties overmaking in het kader van het betalingsaccord goedkeuren. Indien echter een dergelijke Belgische of Zwitserse vergunning niet kan worden verkregen, kan niettemin langs indirecte weg de transfer tot stand worden gebracht, daar de genoemde algemene vergunning EZ 4937762 voor niet-ingezetenen tevens de mogelijkheid inhoudt aan een Nederlandse beurs ten laste van hun „Rekening K” officieel genoteerde binnenlandse effecten (tout court) aan te kopen.

Het onderscheid tussen lokaal en internationaal verhandelbare effecten, in welke twee categorieën de Nederlandse effecten voorheen krachtens de deviezenvoorschriften verdeeld werden, is thans derhalve geheel weggefallen. Krachtens algemene vergunning EZ 4937766 — betreffende het uitvoeren van binnenlandse effecten, Indonesische effecten en andere buitenlandse effecten, voor zover uitsluitend in guldens luidende, welke berusten in een depot, voorzien van een bepaalde landaanduiding of van een bijzondere aanduiding „exportabel” — kunnen Nederlandse effecten in het algemeen worden uitgevoerd. De niet-ingezetene in Zwitserland of België/Luxemburg, die van de betrokken deviezenautoriteiten in zijn land niet de voorgeschreven verklaring verkrijgt, kan zijn effectenbezit, bijvoorbeeld door omzetting in Koninklijke Olies, op eenvoudige wijze in exportabele vorm brengen.

De aandacht moge er echter speciaal op worden gevestigd, dat in genoemde vergunning de uitvoer van effecten beperkt is tot zgn. „exportabele” depots en tot effectendepots met als landaanduiding dollarlanden of Zwitserland. Effectendepots met als landaanduiding België/Luxemburg zijn ten deze niet afzonderlijk ter sprake gebracht. Tijdens de jongste Benelux-conferentie van 27 Maart jl., waarbij, zoals bekend, in belangrijke mate overeenstemming werd bereikt nopens de verdere vrijmaking van het kapitaalverkeer in Benelux-verband, is van Belgische zijde tegen deze achterstelling bezwaar aangetekend. In antwoord hierop hebben de Nederlandse Ministers zich bereid verklaard deze discriminatie alsnog op te heffen. Inmiddels werd dan ook door De Nederlandsche Bank te dien aanzien een algemene vergunning aangekondigd, op grond waarvan alle op 27 Maart 1954 in een niet-exportabel depot met landaanduiding België of Luxemburg berustende effecten naar een exportabel depot kunnen worden overgebracht.

Een zeer essentiële beperking ten aanzien van de in het voorgaande besproken transfermogelijkheden is gelegen in de omstandigheid, dat de van kracht geworden liberalisatiemaatregelen niet van toepassing zijn verklaard voor alle niet-ingezetenen, doch slechts voor diegenen, die vóór 18 April 1947 ons land metterwoon hebben verlaten. Effecten, berustend in emigrantendepots, waartoe gerekend worden effectendepots van

niet-ingezetenen, niet woonachtig in Indonesië, die na 17 April 1947 ingezetenen zijn geweest, zijn van de exportmogelijkheden ex Aanwijzing no 3 (ingevolge Deviezenbekendmaking 2/54), betreffende de eventuele toevoeging aan het depot van de aanduiding „exportabel”, uitgesloten.

Van bijzonder belang voor emigranten is ten deze artikel 7 van de Deviezenbeschikking Emigratie 1954, hetwelk de mogelijkheid regelt van de overgang van de status van emigrant naar die van gewoon niet-ingezetene. Het bedoelde artikel houdt in, dat een emigrant — d.i. hij, die ingezetene was, voordat hij het land metterwoon heeft verlaten — na het verstrijken van een bepaalde termijn (volgens Aanwijzing no 1 ingevolge Deviezenbeschikking Emigratie 1954 gesteld op 4 jaar) bij De Nederlandsche Bank N.V. een aanvraag kan indienen om met andere niet-ingezetenen te worden gelijkgesteld. Hij dient daartoe bij deze aanvraag een verklaring over te leggen, waaruit blijkt, op welk tijdstip hij zich definitief in het buitenland heeft gevestigd. In landen waar een Nederlandse emigratie-attaché is aangesteld, dient deze verklaring te worden aangevraagd bij en afgegeven door deze emigratie-attaché. In andere landen dient de verklaring te worden aangevraagd bij en afgegeven door de Nederlandse Consul, binnen wiens ressort de emigrant woonachtig is.

In verband met het vorenstaande moge thans enigszins nader worden ingegaan op de belangrijkste soorten guldensrekeningen, welke in de Deviezenbekendmaking 1954 worden onderscheiden en in dit artikel aanhoudend ter sprake komen.

1. Emigratierekeningen.

Deze rekeningen dienen te worden voorzien van de aanduiding „Rekening E”; in principe is het saldo van dergelijke rekeningen niet transferabel. Volgens de Deviezenbeschikking Emigratie 1954 moet een a.s. emigrant de in zijn bezit zijnde guldensbedragen storten op een guldensrekening (bij een geregistreerde credietinstelling), voorzien van de aanduiding „Rekening E”. Gedurende een periode van 4 jaar houdt de emigrant een „Rekening E”. Na het verstrijken van deze termijn kan hij vergunning vragen om met andere niet-ingezetenen te worden gelijkgesteld. Alle bedragen, verkregen uit beheershandelingen met betrekking tot effecten, welke in een Emigrantendepot berusten, moeten op een „Rekening E” van de eigenaar/niet-ingezetene worden gecrediteerd.

2. Transferabele rekeningen (Rekening T).

Een dergelijke rekening kan worden aangehouden door elke niet-ingezetene (ongeacht zijn nationaliteit), die niet woonachtig is in Indonesië en op wie de bepalingen van de Deviezenbeschikking Emigratie 1954 niet van toepassing zijn. De vraag, of ten aanzien van het land waar de niet-ingezetene woonachtig is een betalingsregeling is getroffen, is dus niet meer beslissend voor het aanhouden van een „Rekening T”. De „Rekening T” is in beginsel bestemd voor het boeken van bedragen in het lopende betalingsverkeer. Uitgezonderd de saldi op „T-Rekeningen” van dollaringezetenen kunnen deze bedragen niet aangewend worden voor investeringsdoeleinden. Biedt een „Rekening K” in dit opzicht intern ruimere mogelijkheden dan een „Rekening T”, daartegenover staat dat lopende inkomsten, geboekt op een „Rekening T” krachtens de betalingsaccorden zonder meer overgemaakt kunnen worden, terwijl ten aanzien van saldi op „Rekening K” voor

overmaking eventueel vergunning moet worden verkregen van het desbetreffende land. Waar de monetaire accorden niet in kapitaaltransfers voorzien, tonen de E.B.U.-crediteurlanden weinig neiging dergelijke overmakingen, waardoor hun E.B.U.-tegoeden nog meer zouden stijgen, over de accoordrekening te aanvaarden. Zulks spreekt te duidelijker wanneer men bedenkt, dat de onderhavige Nederlandse maatregelen voor een niet onbelangrijk deel juist beogen een verdere toename van ons tegoed in de Europese Betalings Unie zoveel mogelijk tegen te gaan.

Bereids in het voorgaande vonden wij gelegenheid er op te wijzen, dat voor het geval de bedoelde buitenlandse vergunning niet kan worden verkregen, via aankoop en uitvoer van met name internationale effecten niettemin een transfer tot stand kan worden gebracht. Reeds de extra kosten, welke aan deze laatste wijze van handelen inhaerent zijn, nopen er echter toe de saldi op „T-Rekening” en op „K-Rekening” scherp te blijven onderscheiden. Met betrekking tot de saldi op „T-Rekening” zij voorts nog gewezen op het bepaalde onder V sub. 2 van de Deviezenbekendmaking 1/54: „De Nederlandsche Bank N.V. kan ten aanzien van nader aan te wijzen „Rekeningen T” bepalen, dat de daarop uitstaande saldi per een bepaalde datum binnen een aangegeven termijn geheel of gedeeltelijk moeten zijn geliquideerd, hetzij door overboeking naar het buitenland, hetzij op andere door De Nederlandsche Bank N.V. aan te geven wijzen”.

3. „Rekeningen N” (Nederlander).

Het tot nu toe bestaande verschil tussen guldensrekeningen van personen van Nederlandse en van niet-Nederlandse nationaliteit is vervallen. Gehandhaafd is slechts de „Rekening N” voor Indonesië. De „Rekeningen N” ten name van personen, die vóór 18 April 1947 onafgebroken niet-ingezetene zijn geweest, dienen voor 1 Juli 1954 van de aanduiding „Rekening K” te worden voorzien. „Rekeningen N” waarvoor zulks niet kan worden vastgesteld dienen uiterlijk op genoemde datum van de aanduiding „Rekening E” te worden voorzien ²⁾.

4. Beleggingsrekening („Rekening K”).

Deze rekening is in beginsel bestemd voor het boeken van bedragen met een kapitaal karakter. Een „Rekening K” kan worden aangehouden ten name van elke niet-ingezetene (ongeacht zijn nationaliteit) die niet woonachtig is in Indonesië en op wie de bepalingen van de Deviezenbeschikking Emigratie 1954 niet van toepassing zijn.

De opbrengst van contractueel verplicht aflosbaar gestelde effecten, welke niet in een „Emigrantendepot” berusten, mag — ter keuze van de rechthebbende — worden gecrediteerd op een „Rekening T” c.q. een in binnenlandse geldsoort luidende accoordrekening, dan wel op een „Rekening K”. Hetzelfde geldt voor bedragen, welke uit conversie van effecten vrijkomen. Daarentegen mag de opbrengst van niet-contractueel verplicht aflosbaar gestelde effecten uitsluitend op een „Rekening K” worden afgerekend.

Ook de opbrengst voortvloeiend uit verkoop van aan niet-ingezetenen toebehorende en in het binnenland gelegen onroerende goederen kan, mits de niet-ingezetene niet woonachtig of gevestigd is in Indonesië en niet

²⁾ Vele detailregelingen moeten hier onvermeld blijven. Gememoreerd zij echter nog, dat de rekeningen i.h.a. voorzien dienen te zijn van een landsaanduiding; doorhalen of wijzigen van deze landsaanduiding is slechts met vergunning toegestaan.

op grond van de Deviezenbekendmaking 1/54 een „Rekening E” dient aan te houden, krachtens algemene vergunning OR 4928422 op „Rekening K” worden gecrediteerd.

Conform Aanwijzing no 3 ingevolge Deviezenbekendmaking 1/54 (guldenrekeningen van niet-ingezetenen) dienen „Rekeningen K” (uitgezonderd die, welke een dollarland of Zwitserland als landaanduiding hebben) te worden voorzien van de bijzondere aanduiding „exportabel” of „niet exportabel”. De op het ogenblik van het in werking treden van Deviezenbekendmaking 1/54 bestaande „Rekeningen K” worden als grondregel aangemerkt als „niet exportabel”. Voor zover echter op bedoeld tijdstip in het saldo van de „Rekeningen K” zijn begrepen:

- a) de verkoopopbrengst van effecten (met uitsluiting van de opbrengst van betaalbaar gestelde coupons of dividendbewijzen);
- b) de opbrengst van aflosbaar gestelde effecten;
- c) liquidatie-uitkeringen en kapitaal terugbetalingen op effecten;
- d) uit conversie van effecten vrijgekomen bedragen,

mogen deze bedragen worden overgeboekt naar een „Rekening K”-„exportabel”, voor zover de effecten waaruit de gelden sub a t/m d stammen exportabel waren. Een dergelijke rekening kan voorts gealimenteerd worden met de tegenwaarde van geremitteerde bedragen in convertibele geldsoorten, t.w. U.S. dollars, Can. dollars en vrije Zwitserse francs (algemene vergunning AZ 4916452 dd. 19 Maart 1954). Daarnaast is creditering op een „Rekening K”-„exportabel” nog toegestaan uit hoofde van de hiervoren opgesomde effecten, transacties, voor zover deze na 22 Maart 1954 zijn geëffectueerd. In praktisch alle andere gevallen dient, behoudens speciale vergunning, creditering op een „Rekening K”-„niet exportabel” plaats te vinden.

In samenhang met het vorenstaande zij voorts nog gewezen op het bepaalde in Aanwijzing no 3 ingevolge Deviezenbekendmaking 2/54 (effectenbeheer): effectendepots, welke zijn voorzien van een landaanduiding, dienen in het algemeen bovendien te worden voorzien van de bijzondere aanduiding „exportabel” of „niet exportabel”. Opneming in een exportabel depot is o.a. toegestaan, indien zulks effecten betreft, welke zijn verworven ten laste van een „Rekening K”-„exportabel” als bedoeld in Aanwijzing no 3 ingevolge Deviezenbekendmaking 1/54. De discriminatie tussen lokaal en internationaal verhandelbare effecten moge dus zijn opgeheven, die tussen exporteerbare en niet-exporteerbare effecten behoort nog geenszins volledig tot het verleden.

De normen, welke ten aanzien van de mogelijkheden van kapitaaltransfer naar de hard currency-landen, met name Amerika/Canada, zijn vastgesteld, wijken in belangrijke mate af van de in het voorgaande besproken regelingen, welke voor ingezetenen van bij de Europese Betalings Unie aangesloten landen van kracht zijn geworden. Desinvestering is ook voor ingezetenen van deze harde valuta-landen mogelijk geworden, daar eveneens voor hen de herbeleggingsplicht is vervallen; gelijk ook het onderscheid tussen lokaal en internationaal verhandelbare effecten over de gehele linie is opgeheven. Daarentegen is rechtstreekse transfer naar deze gebieden niet mogelijk ³⁾. Niettemin, de algemene

vergunning no. EZ 4937762 biedt ook bijvoorbeeld een Amerikaan de mogelijkheid binnenlandse effecten (met inbegrip derhalve van Koninklijke Olies) aan te kopen en deze stukken krachtens algemene vergunning no. EZ 4937766 te exporteren. Bij verkoop van de stukken Royal Dutch tegen dollars is de transfer van het Nederlandse guldenbedrag dan toch een feit geworden. De saldi op de desbetreffende „Rekeningen K” zijn dus wel transferabel, doch alleen via een daartoe geëigende effectentransactie, waaraan uit de aard der zaak enig koersrisico inhaerent is. In hoeverre daarnaast via de arbitrage transacties mogelijk zijn, waarbij het koersrisico geheel kan worden uitgeschakeld, moge hier, mede vanwege het incidentele karakter van dergelijke mogelijkheden, in het midden worden gelaten. Samen vattend kan wel worden gesteld, dat Amerikaanse en Canadese gulden saldi op „Rekeningen K” momenteel met gering koersrisico in de dollarsfeer kunnen worden gebracht.

Nadat in het voorgaande enige facetten van de nieuwe desinvesteringmogelijkheden zijn belicht, dient vervolgens in het bijzonder nog aandacht te worden geschonken aan de huidige mogelijkheden voor niet-ingezetenen om in Nederland te investeren.

De gelegenheid om in bestaande effectendepots rui-lingen aan te brengen kon reeds verscheidene malen aangestipt worden, terwijl niet-ingezetenen krachtens de algemene vergunning no. EZ 4937762 tevens ten laste van bestaande saldi op „Rekening E” of „Rekening K” aan een Nederlandse beurs in het algemeen van ingezetenen officieel genoteerde binnenlandse effecten en Indonesische effecten mogen kopen. De totale omvang van de investeringen in Nederland door niet-ingezetenen, welke op deze wijze bereikt kan worden, is zodoende echter aan praktisch vaste grenzen gebonden en kan dan ook nauwelijks vergroot worden. De positie van de monetaire autoriteiten in ons land draagt ten deze thans blijkbaar een sterk selectief karakter. Via de bovengenoemde mogelijkheden kan de desbetreffende totale investeringsmassa slechts toenemen via gerealiseerde koerswinsten. Krachtens algemene vergunning EZ 4937765 worden verdere nieuwe investeringen in effecten — t.w. officieel genoteerde binnenlandse effecten, Indonesische effecten en andere buitenlandse effecten, voor zover verhandeling daarvan tussen ingezetenen krachtens een in de Prijscourant van de Vereeniging voor den Effectenhandel gepubliceerde algemene vergunning is toegestaan — door niet-ingezetenen slechts toegelaten tegen betaling van U.S.-dollars, Can. dollars of vrije Zwitserse francs. Een en ander nog met uitzondering van effecten, uitgegeven door niet-ingezetenen, gevestigd in een der landen behorende tot het Belgisch-Luxemburgse monetaire gebied, luidende in de geldsoort van een dier landen dan wel zonder nominale waarde, benevens van Nederlandse certificaten van zodanige effecten.

In aansluiting op hetgeen in het vorenstaande over de aanwendingsmogelijkheden van gulden saldi op „Rekening T” werd opgemerkt, dient er in dit kader op te worden gewezen, dat dergelijke saldi op „Rekening T” met als landsaanduiding een der dollarlanden wel kunnen worden aangewend voor het verwerven van de vorenschreven effecten (algemene Vergunning no. EZ 4937764), een en ander eveneens met uitzondering van effecten, uitgegeven door niet-ingezetenen, gevestigd in één der landen, behorende tot het Belgisch-Luxemburgse monetaire gebied. Deze laatste bepaling

³⁾ Vandaar dat voor een Amerikaan een saldo op „Rekening T” (in feite dollars) ook een hogere waarde heeft dan een dergelijk bedrag op „Rekening K”.

dient gezien te worden tegen de achtergrond van de vrijmaking van het kapitaalverkeer tussen de Benelux-landen. Het is begrijpelijk, dat men wenst te voorkomen, dat in Benelux-verband Belgische fondsen zouden worden aangekocht door niet-ingezetenen uit het dollar-gebied, zonder dat de desbetreffende dollars aan België ten goede zouden komen.

Zijn de Nederlandse deviezenvoorschriften inzake het kapitaalverkeer voor niet-ingezetenen in het algemeen belangrijk verzacht, voor ingezetenen daarentegen hebben de van kracht zijnde beperkingen nog nauwelijks aan betekenis ingeboet. Voor zover buitenlandse effecten zich in handen van ingezetenen bevinden is het mogelijk binnen het bestaande totale Nederlandse buitenlandse effectenblok veranderingen aan te brengen, maar de massa kan practisch niet worden vergroot. Bovendien zijn de wijzigingen beperkt in die zin dat men bij het tot stand brengen van dergelijke mutaties binnen hetzelfde monetaire blok dient te blijven (algemene Vergunning no EZ 4937756 dd. 17 Maart 1954

betreffende het verkopen in het buitenland van buitenlandse effecten van ingezetenen, alsmede het verkrijgen in het buitenland van buitenlandse effecten door ingezetenen uit hun buitenlandse vorderingen op inleveringskantoren).

Gehoopt kan slechts worden dat, gezien het gestegen financiële aanzien van ons land en het herstel van onze credietwaardigheid, de hier in enige hoofdlijnen besproken partiële liberalisatie van de vermogenssector een inleiding zal vormen tot een verder gaande vrijmaking van het kapitaalverkeer, waardoor onze fondsenmarkt, welke reeds door de thans van kracht geworden maatregelen voor het buitenland opmerkelijk grotere betekenis heeft gekregen, in staat zou worden gesteld haar oude positie als vooraanstaand internationaal kapitaalcentrum te hernemen. Dat het moment van het herstel van de volledige inwisselbaarheid van de Nederlandse gulden hierdoor aanmerkelijk dichterbij zou komen, behoeft wel nauwelijks betoog. Mogen de monetaire autoriteiten de consequenties van de hardere gulden tijdig en volledig aandurven.

Amsterdam.

J. H. G. SUTTORP, ec. drs.

Het Amsterdamse taxivraagstuk opgelost?

Uit persberichten van de laatste jaren heeft men reeds kunnen constateren, dat het taxibedrijf in Amsterdam een onderwerp van voortdurende discussie uitmaakt en als zodanig ook een steeds terugkerend onderwerp op de agenda voor de Amsterdamse gemeenteraad. De bijzondere moeilijkheden van het hoofdstedelijke taxibedrijf zijn in de laatste tijd nog eens bij verschillende gelegenheden naar voren gekomen. In dit verband denken wij in de eerste plaats aan de toepassing van de algemene 5 pCt loonsverhoging van 1 Januari jl., waarbij in overleg tussen de desbetreffende werkgevers- en werknemersorganisaties in het huurauto- en taxibedrijf de onderhavige loonsverhoging voor het landelijke huurauto- en taxibedrijf op f 2 per week werd gesteld, terwijl na moeilijke onderhandelingen — waarbij aanvankelijk geen overeenstemming kon worden verkregen — deze verhoging voor het Amsterdamse Taxibedrijf op f 1 per week werd bepaald.

In de tweede plaats zij de aandacht gevestigd op een nieuw taxibedrijf: de N.V. Algemene Amsterdamse Aandeelhouderschauffeurscombinatie „A.A.A.C.” te Amsterdam. Blijkens de Statuten ¹⁾ van deze combinatie N.V. bedraagt het maatschappelijk kapitaal f 200.000, verdeeld in 240 aandelen A en 160 aandelen B, elk van f 500. De N.V. Centrale Arbeidersverzekeringsbank en de Centrale Bond van Werknemers in het Transportbedrijf nemen ieder 40 aandelen B, en 10 te Amsterdam wonende chauffeurs elk 1 aandeel A. De volstorting geschiedt in contanten. De winst van dit taxi- en autoverhuurbedrijf zal worden aangewend tot het langs wettige weg economisch en/of cultureel sterk maken van degenen, die bij het bedrijf der vennootschap zijn betrokken.

Ten slotte komt de bijzondere situatie van het gehele Amsterdamse taxibedrijf tot uiting in een recente publicatie ²⁾ van de Nederlandse Vereniging van Transport-Ondernemingen (N.V.T.O.). Naar aanleiding hiervan dient nog eens in herinnering te worden gebracht dat van

werknemerskant (de Unie Verkeer) reeds enkele jaren geleden aan de Stichting voor Economisch Onderzoek van de Universiteit te Amsterdam was opgedragen het Amsterdamse taxibedrijf in studie te nemen. Het resultaat van dit onderzoek, dat onder leiding van Prof. Haccoû is uitgevoerd, is neergelegd in een in Augustus 1952 gepubliceerd rapport ³⁾, waaraan wij destijds in „E.-S.B.” ⁴⁾ een beschouwing hebben gewijd. Aangezien de publicatie van de N.V.T.O. in wezen een reactie is op het „rapport-Haccoû” en waarmee tevens getracht is een verdere bijdrage te leveren tot een nadere kritische beschouwing over het Amsterdamse taxibedrijf, lijkt het gewenst in dit tijdschrift ook aan deze publicatie enige aandacht te schenken.

De N.V.T.O.-publicatie blijkt een tweeledig karakter te hebben: enerzijds een vergelijking van de inhoud van het rapport-Haccoû met de resultaten van vroegere studies en anderzijds het toetsen van de suggesties van het rapport-Haccoû „aan de praktische mogelijkheden”. Ten behoeve hiervan had de N.V.T.O. een commissie ingesteld, welke ten slotte nog geassisteerd werd door het Nederlandsch Economisch Instituut, voor zover het betrefte de uitvoering van een aantal berekeningen met behulp van beschikbaar cijfermateriaal. Dit laatste heeft betrekking op „de ontwikkeling van de vraag naar taxidiensten, het aanbod van taxivervoer, het samenspel van deze beide economische gegevens en de invloed daarvan op de bedrijfsuitkomsten”.

In de inleiding van deze publicatie spreekt de N.V.T.O. de hoop uit, dat met deze publicatie een „constructieve bijdrage” is geleverd tot een oplossing van het Amsterdamse taxivraagstuk. Dit zou echter niet in overeenstemming zijn met het vraagteken, welke achter de titel van die publicatie is geplaatst!

De publicatie van de N.V.T.O. gaat op enkele onderdelen van het rapport-Haccoû in, — waarbij ook wel eens

¹⁾ „Het Amsterdamse taxi-vraagstuk”, deel I: samenvattende beschouwing. Publicatie van de Stichting voor Economisch Onderzoek van de Universiteit te Amsterdam. In deel II zijn het grondmateriaal en de enquête-gegevens e.d. verzameld. Uitgave H. E. Stenfert Kroese N.V., Leiden.

⁴⁾ „E.-S.B.” van 10 December 1952.

¹⁾ Zie o.a. „Handels- en Transportcourant” van 29 Januari 1954.

²⁾ „Het Amsterdamse taxi-vraagstuk opgelost?”

zijwegen worden ingeslagen — waardoor een volledige vergelijking van beide publicaties enigermate wordt bemoeilijkt, niet in de laatste plaats ook door de afwerende-discussie-stijl van de N.V.T.O.-commissie. Niettemin moet het van belang worden geacht, dat na het desbetreffende initiatief van de werknemersorganisaties thans ook van werkgeverszijde zoveel aandacht is geschonken aan de verschillende problemen, waarmee het Amsterdamse taxibedrijf bij voortdurend te kampen heeft.

Uit de onderhavige publicatie blijkt overigens dat het oordeel van de werkgevers- en werknemersorganisaties over verschillende punten gelijklopend is. Ook de N.V.T.O. blijkt bijv. met betrekking tot het vergunningstelsel een tegenstander te zijn van de bestaande „versnipperde structuur van het taxibedrijf, die dit bedrijf telkens weer opnieuw belet tot een gezonde ontwikkeling te komen”. Door een juiste hantering van het vergunningstelsel wordt het mogelijk geacht de voorwaarden te scheppen voor een gezond bedrijf. De N.V.T.O. verschilt evenwel van opvatting met het rapport-Haccoû, waar dit van oordeel is, dat met een vergunningstelsel een monopoliepositie wordt gecreëerd, ten gevolge waarvan een gesloten bedrijf zou zijn ontstaan. In dit verband valt het op dat het werkgeversrapport een pleidooi houdt voor het aanbrengen van een verband tussen een eventuele uitbreiding van bedrijven en het behoefte-element. Bovendien blijken de werkgevers de voorkeur te geven aan een juiste toepassing van art. 47 bis van de Wet Autovervoer Personen (W.A.P.), op grond waarvan voor elke vergunningverlening de gemeentebesturen verplicht kunnen worden vooraf advies te vragen aan een adviescommissie van deskundigen. De N.V.T.O. is van oordeel, dat een dergelijk geregeld overleg tussen Overheid en bedrijfsleven in verschillende gemeenten — met uitzondering evenwel van Amsterdam — tot bevredigende resultaten heeft geleid.

Op een zeer essentieel punt wijkt de werkgeverspublicatie af van het rapport-Haccoû, nl. met betrekking tot het vraagstuk van de sanering door tariefpolitiek. In het rapport-Haccoû wordt gesteld, dat door samenwerking van bedrijfsleven en Overheid bij een lager tarief belangrijke resultaten inzake een gezondmaking van het taxibedrijf zijn te verkrijgen. Het tarief zou daartoe gebaseerd moeten zijn op het bedrijf, dat onder de gunstigste omstandigheden exploiteert, waardoor een natuurlijke sanering zou optreden. Opvallend is dat tegen dit gedeelte van het rapport-Haccoû, dat op zichzelf vrij uitvoerig is gedocumenteerd en toegelicht, de N.V.T.O.-commissie zich slechts met enkele regels keert. Zij stelt nl. dat een dergelijke sanering door tariefpolitiek niet past „in een behoorlijk overheidsbeleid, aangezien de Overheid niet de belangen van een bepaalde groep ondernemers, doch het belang van de gehele bedrijfstak in het oog heeft te houden, zodat steeds zal moeten worden uitgegaan van het gemiddeld goedgeleide bedrijf”.

Van meer belang is evenwel het onderzoek dat de N.V.T.O. heeft laten instellen naar het gedeelte van het rapport-Haccoû dat handelt over de normkostprijs. Met behulp van uitvoerig cijfermateriaal en mede gebaseerd op gegevens, ontleend aan het rapport-Haccoû, komt de N.V.T.O.-commissie tot de conclusie dat een tariefverlaging onmogelijk is. In een belangrijke bijlage betreffende enige calculaties, welke het Nederlandsch Economisch Instituut in opdracht van de N.V.T.O. heeft gemaakt, worden enkele „lacunes” van het rapport-Haccoû — dat overigens volgens het N.E.I. „zeer zorgvuldig is samengesteld” — aangevuld, in het bijzonder

met betrekking tot de „stiefmoederlijk” bedeelde „zeer belangrijke vraagzijde, i.c. de mogelijkheden, welke de tariefstelling biedt”. Het N.E.I. heeft daartoe gebruik gemaakt van uitvoerig historisch cijfermateriaal van het Amsterdamse „Atax”-bedrijf en op grond hiervan de „vraagzijde, de aanbodzijde en het samenspel van deze beide in de bepaling van het netto-bedrijfsresultaat, de winstbepaling” onder ogen genomen. De desbetreffende calculaties hebben het N.E.I. tot de conclusie geleid dat „reeds een geringe verhoging van het huidige tarief” een „aanzienlijke verbetering van de bedrijfsresultaten” teweegbrengt. Van een verhoging van de tarieven wordt echter verwacht dat de vraag naar taxiritten vrij sterk zal dalen. „Wil de verwachte verbetering van de bedrijfsresultaten tot stand komen, dan is het noodzakelijk het wagenpark evenredig met de vraagvermindering in te krimpen”. Zou men echter op andere gronden besluiten geen tariefverhoging te doen plaatsvinden, dan is men geplaagd voor de mogelijkheden, welke het rapport-Haccoû heeft aangegeven, nl. een inkrimping van het totale aanbod en een toeneming van de bezettingsgraad.

De N.V.T.O.-publicatie somt vervolgens verschillende economische, sociale en technische vereisten op, waaraan naar haar mening een goed geleid taxibedrijf dient te voldoen en wel binnen „het raam van niet te kleine bedrijfseenheden”. Een bedrijfseenheid van niet te kleine omvang zou bovendien voldoende mogelijkheden bieden „tot het opvangen van schommelingen in de vervoersconjunctuur”. De commissie blijkt echter geen eenstemmige opvatting te hebben met betrekking tot de taak, welke in deze de Overheid zou hebben te vervullen. Een meerderheid van de commissie is nl. van opvatting, dat de Overheid daartoe het middel van een verplichte centralisatie dient te hanteren.

Ondanks het feit dat de N.V.T.O.-commissie enerzijds verschillende conclusies van het rapport-Haccoû verwerpelijk acht, kan zij anderzijds instemmen met het resultaat van verschillende onderzoeken inzake dat rapport. Aan de samenstelling van het rapport-Haccoû is nog een uitgebreide enquête onder het taxipubliek voorafgegaan. De N.V.T.O. heeft weliswaar veel waardering voor het op deze wijze verkregen materiaal (doelstellingen van taxiritten, welstandsklasse van het publiek, gemiddelde taxibezetting, verkeerspatroon, enz.) en voor de daaruit getrokken conclusies, doch zij maakt tegen deze enquêtes op zichzelf en de daarbij gevolgde procedure enige bezwaren. In de eerste plaats acht zij de enquête te beperkt: niet alleen de taxigebruikers hadden geënteerd moeten worden, doch ook degenen die om welke reden dan ook, niet tot de taxigebruikers behoren. In de tweede plaats richt zich het bezwaar tegen de keuze van de enquête-weken: twee weken in de winterperiode, waaronder de St Nicolaasweek. Voorts maakt de N.V.T.O. bezwaar tegen het feit, dat de taxichauffeurs als enquêteurs zijn gebruikt, waardoor bijv. een beoordeling van de welstandsklasse van de taxigebruikers tot conclusies van weinig of geen waarde moet leiden. In het algemeen staat de N.V.T.O. zeer gereserveerd tegenover een ondervraging van het publiek door taxichauffeurs.

Voorts wordt in het onderhavige rapport veel aandacht besteed aan de in Amsterdam bekende algemene taxi-telefooncentrale. De N.V.T.O. acht opheffing hiervan uitermate gewenst. Naar haar mening dienen de zelfstandige bedrijven of combinaties daarvan (met een minimum van 50 à 60 wagens) in staat gesteld te worden een eigen telefooncentrale te exploiteren, „van waaruit

de straattaxi's op de standplaatsen kunnen worden opgebeld". In dit verband ware het interessant geweest van werkgeverszijde te vernemen in hoeverre in ons land het Amerikaanse „telefoon“-systeem gevolgd zou kunnen of moeten worden, waarbij de taxichauffeur — ook tijdens zijn rit — van zijn standplaats uit telefonische orders krijgt voor volgende ritten. Is het wellicht ontkennende antwoord op deze vraag gebaseerd op het feit, dat het taxiverkeer in ons land relatief slechts een fractie is van de intensiviteit van het Amerikaanse taxigebruk?

In het algemeen is de N.V.T.O.-commissie van mening dat „de belangrijkste oorzaak van de moeilijkheden in het taxibedrijf is de sterke blijvende vermindering van de vraag”, ten gevolge waarvan een overcapaciteit zou zijn ontstaan.

De huidige situatie in het Amsterdamse taxibedrijf in aanmerking nemende, beveelt de N.V.T.O.-commissie ten slotte de navolgende maatregelen aan, om uit de erkende en geschetste moeilijkheden te geraken:

- a. een vaststelling van het aantal wagens in overeenstemming met de behoeftefactor;
- b. een tijdelijke bedrijfssluiting totdat weer enige verruiming van de vraag is opgetreden;
- c. het aantal wagens, vermeld in de bedrijfsvergunningen, reduceren tot het werkelijke aantal geëxploiteerden;
- d. de „vorming van een rationeel samengestelde adviescommissie, waarin geregeld overleg wordt gepleegd tussen Overheid en bedrijfsleven over de te volgen vergunningenpolitiek”.

In mijn beschouwing over het rapport-Haccoû⁵⁾ heb ik er de aandacht op gevestigd, dat in dat rapport ook de sociale positie van de chauffeur nader onderzocht is. Daaruit blijkt, dat de samensteller van dat rapport het foioenstelsel (een algemeen en onsociaal probleem!) op de duur afgeschafte zou willen zien, terwijl een gewenst nieuw loonsysteem gebaseerd zou moeten zijn op basisloon-met-premiestelsel. Aan een nadere detaillering van een dergelijk nieuw systeem is het rapport-Haccoû echter niet toegekomen, in welk verband ik de opmerking maakte, dat bij een nader overleg van de desbetreffende werkgevers- en werknemersorganisaties wellicht ook de vraag onder ogen ware te zien in hoeverre men ook in het taxibedrijf zou kunnen komen tot een loonsysteem, waarin ook het element van een garantieloon verwerkt zou zijn.

De N.V.T.O.-commissie daarentegen blijkt van oordeel te zijn, dat het bestaande loonsysteem in het taxibedrijf over het algemeen goed voldoet. Daaraan wordt nog de positieve uitspraak toegevoegd, dat het wisselend inkomen van de taxichauffeur juist hetgeen is dat „voor de taxichauffeurs de aantrekkelijkheid is van het beroep”. De vraag mag echter gesteld worden, of de taxichauffeur die „aantrekkelijkheid” wel zo apprecieert, gegeven de klachten over het lange wachten op standplaatsen, als gevolg van de meer algemene „blijvende vermindering van de vraag”, welke de N.V.T.O. als de belangrijkste oorzaak van de moeilijkheden in het taxibedrijf ziet.

In mijn eerder aangehaalde beschouwing deed ik de suggestie, dat de betrokken partijen in de naaste toekomst ook aan deze sociale kant van het vraagstuk meer aandacht zouden schenken. Het gehele taxibedrijf in aanmerking nemende, meende ik dat het van grote waarde zou zijn „wanneer de gezamenlijke werkgevers- en werknemersorganisaties spoedig met een complex van voor-

stellen zouden kunnen komen”, waartoe het rapport-Haccoû „voldoende richtlijnen geeft”. Kennisneming van de in het algemeen ongetwijfeld waardevolle publicatie van de N.V.T.O. — hoezeer deze ook over vele punten een andere zienswijze heeft dan het rapport-Haccoû en waarbij terzake soms een storende, niet wetenschappelijke discussiestijl wordt gebezigd — heeft bij mij evenwel de vraag doen rijzen, of het niet juist ware geweest, indien destijds alle betrokken partijen, met eventuele inschakeling van de thans wederzijds gebezigde wetenschappelijke instituten in gezamenlijk overleg over het Amsterdamse taxibedrijf een wetenschappelijk rapport hadden laten opstellen.

Thans zijn weer vele maanden verstreken, zonder dat gezegd kan worden dat het Amsterdamse taxivraagstuk is opgelost. Integendeel, aan het bestaande probleem is een nieuw toegevoegd: de oprichting van een Amsterdamse Aandeelhouderschauffeurs-Combinatie. Het zou te betreuren zijn, indien de in dit artikel genoemde rapporten alleen maar bestemd zouden zijn voor de boekencasten van de respectieve werkgevers- en werknemersorganisaties, zonder dat terzake in gemeenschappelijk overleg en met inschakeling van de Overheid constructieve voorstellen ter tafel zouden komen!

Voorschoten.

Dr P. S. PELS.

BOEKBESPREKING

Dr H. J. Kuhlmeier, *Nationale of internationale katoenpolitiek*. Uitgevers: S. Gouda Quint / D. Brouwers & Zoon, Arnhem 1953, 215 blz., f 12,50.

Onze schaarse Nederlandse literatuur op katoengebied is ten zeerste verrijkt met deze waardevolle dissertatie, welke Juni 1953 aan de Nederlandsche Economische Hoogeschool is verdedigd. Er wordt een probleem aan de orde gesteld, dat de laatste jaren de gedachten van vele insiders in de katoenwereld in beslag heeft genomen en heden ten dage nog niets aan actualiteit heeft ingeboet. Er is een algemeen streven merkbaar, te trachten door middel van goederenovereenkomsten te sterke fluctuaties in de prijsnoteringen van diverse belangrijke grondstoffen te voorkomen. De wilde prijsschommelingen, welke in de Korea-periode zijn voorgekomen in de noteringen van de niet-Amerikaanse katoenvariëteiten hebben dit streven op katoengebied bevorderd.

Dr Kuhlmeier heeft verdienstelijk werk gedaan de lezers te confronteren met de katoenproblemen van vandaag en het recente verleden. Schrijver stelt zich ten doel te onderzoeken in hoeverre een internationale katoenovereenkomst in een door onzekerheid en instabiliteit gekenmerkt tijdsgewricht als een bestendige factor kan worden aangemerkt. Alvorens tot behandeling van de vraag over te gaan of stabiliteit in de katoenmarkt kan worden bereikt door een nationale of internationale katoenpolitiek, wordt de lezer in een vlot geschreven eerste deel op de hoogte gebracht van de voornaamste botanische en technische bijzonderheden van de ruwe katoen, waarbij ook aandacht wordt geschonken aan de distributie, de consumptie van katoen en de in de laatste decennia toenemende invloed van de zgn. „man-made fibers”. Op blz. 42 wordt Chicago ten onrechte tot de actieve termijnmarkten voor katoen gerekend. Chicago is met New York en New Orleans de termijnmarkt voor cotton seed oil. Op blz. 59 wordt gesproken over rayonvezel voor bandenweefsels, hetgeen onjuist is, aangezien bandenrayon een continugaren is.

⁵⁾ „E.-S.B.” van 10 December 1952, blz. 955.

In het tweede deel wordt de ontwikkeling der wereldkatoensituatie geschetst. De op blz. 67 en 68 gegeven voorstelling van zaken inzake de „bulk purchases” van Sudan en Uganda katoen, ten gevolge waarvan slechts $\frac{1}{3}$ gedeelte dezer oogsten voor export beschikbaar is, dateert van oudere datum. Te beginnen met oogst 1952/53 is met het systeem van lange afnamecontracten gebroken. Engeland en India toonden zich minder geïnteresseerd in de „bulk purchases”, vandaar dat grotere quantiteiten dan voorheen op de vrije markt verschenen.

In analogie met de overigens uitstekend geredigeerde en gedocumenteerde I.C.A.C.-rapporten, in de samenstelling waarvan Dr Kuhlmeier tijdens zijn werkzaamheden in Washington D.C., zo'n belangrijk aandeel heeft gehad, wordt m.i. te weinig aandacht besteed aan de fundamentele verschillen in „grades and character” ook in de categorie der midden stapelige katoen ($\frac{3}{4}$ - $1\frac{1}{8}$ inch) van het zeer gevarieerde katoenaanbod op de wereldmarkt. De objectiviteit gebiedt te vermelden, dat de auteur wel oog heeft gehad voor het hier gesignaleerde probleem (zie o.a. blz. 25, 26 en 189/190, opsomming bezwaren tegen bufferstock-type onder punt Ia, IIIa), maar een nadere analyse daarvan ontbreekt, blijkbaar wegens gebrek aan voldoende statistische gegevens. Inderdaad is het statistisch materiaal op dit gebied onvoldoende, maar de publicaties van het Amerikaanse Departement van Landbouw terzake, nl. de ginning-rapporten en de gegevens, die in Sao Paulo beschikbaar komen over de classificatie der oogsten verdienen meer aandacht.

De indeling van de katoenproductie in 4 stapellengte categorieën kan voor niet-insiders te gemakkelijk de mening doen postvatten, dat de variëteiten binnen een bepaalde range er weinig toe doen. Het hangt geheel van het te vervaardigen artikel af in hoeverre een bepaalde katoenvariëteit bruikbaar is. Om een voorbeeld te noemen: het karakter en de vezel van Congo katoen is minder bruikbaar voor het spinnen van garens voor zwaardoek wegens de hoge trekkrachten, die aan dergelijke garens worden gesteld. Daarentegen is deze variëteit bij uitstek wegens haar bijzondere klasse-eigenschappen geschikt voor andere soorten weefsels. Een natuurlijke vezel als ruwe katoen, die thans in 30 katoenexporterende landen wordt voortgebracht, vertoont heel wat minder homogeniteit dan andere „commodities”, welke in de interessesfeer van goederenovereenkomsten liggen en dat maakt de kwestie van een eventuele internationale katoenovereenkomst zo uitermate gecompliceerd.

Schrijver maakt geen melding van de krappe voorraadpositie van ruwe katoen in de Westeuropese verbruikslanden. Ten gevolge van de schaarse deviezenpositie en de inconvertibiliteit der valuta accumuleren de katoenvoorraden zich eenzijdig in de productielanden. In verhouding tot vóór de oorlog worden in de continentale katoenmarkten zoals Bremen, Havre, Gent, Rotterdam, Triëst aanzienlijk kleinere katoenvoorraden aangehouden.

In het derde deel wordt een uitvoerige verhandeling gegeven van het ontstaan en de ontwikkeling van de katoenpolitiek in de Verenigde Staten. Alhoewel ook in andere productiegebieden met meer of minder succes naar een nationale oplossing van de katoenproblemen gestreefd wordt (o.a. in Brazilië, Egypte, Pakistan), beperkt de auteur zich tot het voornaamste productieland, de Verenigde Staten. De landbouwcrisis in de jaren dertig in de Verenigde Staten leidde tot de New Deal-landbouwpolitiek met alle daaraan verbonden consequenties. Politieke invloeden van het machtige farm-bloc schakelden in strijd met de opzet van de Agricultural Adjustment

Act de prijsregulatie bij te grote oogsten uit. In het nieuwe door President Eisenhower voorgestelde katoenprogramma van Januari 1954, waarvan de schrijver uiteraard in 1953 geen kennis droeg, wil het Federale Gouvernement de bepalingen van de Landbouwwet 1949 weer in werking laten treden, volgens welke al naar gelang het reële aanbod groter of kleiner is dan de geschatte vraag in binnen- en buitenland plus 30 pCt carry-over de steunprijzen variëren van 75 tot 90 pCt van de pariteit. Het staat thans echter eveneens te bezien of dit politiek gezien een haalbare trek is. Het tot dusverre gevolgde prijssteunstelsel met teelrestricties als corrigerende factor heeft de Amerikaanse katoen op een te hoog prijsniveau gebracht, ten gevolge waarvan zij op de wereldmarkt „outpriced” geraakte. Het principe van het flexibele systeem van de steunprijzen behandelt de auteur op blz. 146.

Ten slotte wordt in deel IV een overzicht geboden van de bestaande en geprojecteerde vormen van intergouvernementele samenwerking ten aanzien van katoen. Achtereenvolgens passeren de revue plannen van de F.A.O., de betekenis van het Havana Charter, mandaat en werkzaamheden van de I.C.A.C. Er wordt een aantal doelstellingen opgesomd voor een internationale katoenovereenkomst (hoofdstuk 21) waarmede instemming kan worden betuigd. Maar evenals in de daarop volgende bespreking van mogelijke vormen van een intergouvernementele katoenovereenkomst mis ik een gefundeerde uiteenzetting over de noodzakelijkheid onder alle omstandigheden de normale werking van de termijnmarkt als prijsindicator voor de gehele verticale bedrijfskolom van de katoensector te waarborgen. De auteur hecht, mede in overeenstemming met de bekende zienswijze van zijn promotor Prof. Dr J. Wisselink (blz. 45), grote waarde aan een behoorlijke functionering van de termijnmarkt, zonder welke naar zijn mening de katoenhandel in onze Westerse samenleving ondenkbaar is (blz. 46).

Een nadere analyse van de werking van een termijnmarkt onder de vigueur van een katoenovereenkomst ontbreekt en dat betreurt ik. Het normaal functioneren van de termijnmarkt is van zo'n fundamentele betekenis voor de gehele katoensector, dat iedere inbreuk op haar normale werking de gang van zaken in de katoenwereld verstoort. Ik behoef slechts te herinneren aan het ingrijpen van de prijsbeheersingsautoriteiten in de Verenigde Staten in Januari 1951, hetgeen sluiting van de N.Y. Cotton Exchange van 27 Januari - 7 Maart 1951 veroorzaakte. De gehele katoenhandel werd in deze periode lam gelegd. Overigens wordt in de economische analyse van de tot dusverre in discussie gebrachte typen van katoenovereenkomsten door de auteur knap werk geleverd.

In een slotbeschouwing wijst hij er terecht op, dat de keuze tussen continuatie der bestaande stelsels van nationale katoenpolitiek of een gecoördineerde internationale oplossing mede bepaald wordt door de doeltreffendheid van laatstgenoemd alternatief. De praktische uitvoerbaarheid van een internationale katoenovereenkomst is ook theoretisch nog een onbewezen stelling. In hoeverre zij rationeler zal zijn dan de bestaande toestand zal nader aangetoond moeten worden. Er wordt prijsstabiliteit beoogd, maar de vraag is gewettigd of dit bereikt wordt, indien men naar de mening van Amerikaanse deskundigen bij een multilateraal contract voor een juiste functionering van de termijnmarkt een marge moet aanhouden tussen de minimum- en maximum-

prijzen van 1/3 van de maximumprijs. In de discussies rond de internationale katoenovereenkomst heeft de auteur een belangwekkende bijdrage geleverd met een uitstekende belichting van de achtergronden der hangende katoenproblemen.

Arnhem.

W. KATS.

BEDRIJFSECONOMISCHE NOTITIES

Kostprijzperikelen in de detailhandel

Kosten in de detailhandel worden in bedrijfsvergelijkende statistieken meestal gedetailleerd opgegeven in een percentage van de omzet. Deze methode biedt het voordeel van een goede leesbaarheid en maakt vergelijking tussen de verschillende bedrijven mogelijk. Voor het individuele bedrijf is deze methode echter weinig bevredigend, omdat aldus de indruk gewekt wordt, dat de kosten proportioneel met de omzet toenemen, wat niet het geval is.

Een uitgebreid onderzoek naar het verband tussen omzet en totale kosten in het individuele bedrijf is o.a. door Dean ¹⁾ ingesteld. Hij kwam daarbij tot de conclusie, dat een aanmerkelijk deel der totale kosten als constant moet worden aangemerkt, terwijl het resterende deel een nagenoeg rechtlijnig verband met de omzet vertoont.

Indien dit verband bestaat, moet het mogelijk zijn de break-even analyse in de detailhandel toe te passen zonder het werkelijk kostenverloop al te veel geweld aan te doen. Men verkrijgt dan een goede benadering van kosten en winsten bij de verschillende omzetten. Het dode punt, waarbij winst noch verlies wordt gemaakt, kan dan worden berekend. De techniek ter bepaling van dit dode punt is al zeer lang bekend ²⁾; zij is echter volkomen in het vergeetboek geraakt en eerst de laatste jaren in de Verenigde Staten gemaakt tot een belangrijk instrument ter controle van het bedrijfsgebeuren.

Aan de hand van een eenvoudig voorbeeld uit het kruideniersbedrijf zal worden aangetoond, dat de toepassing van de break-even analyse in de detailhandel een belangrijke bijdrage kan leveren tot steun aan de ondernemerspolitiek. Gesteld wordt hierbij, dat een ondernemer alleen roomboter, koffie, vleeswaren en versnaperingen verkoopt. Op grond van correlatierekening is vastgesteld, dat de „diverse” variabele kosten 2 pCt van de omzet uitmaken, terwijl het bedrag der constante kosten f 2.740 is.

De verdere gegevens zijn als volgt:

	Omzet per jaar	Bruto-winst in percentage van de omzet	Variabele kosten in percentage van de omzet:			
			Omzet-belast.	Verpakking	Diversen	Totaal
Roomboter	f 2.000	4	3	—	2	5
Koffie	8.000	12	1	—	2	2
Vleeswaren	8.000	18	1	1	2	3
Versnaperingen	6.000	26	3	1	2	6
Totaal	f 24.000					

Er kan nu een opstelling van de differentiële kosten en opbrengsten gemaakt worden:

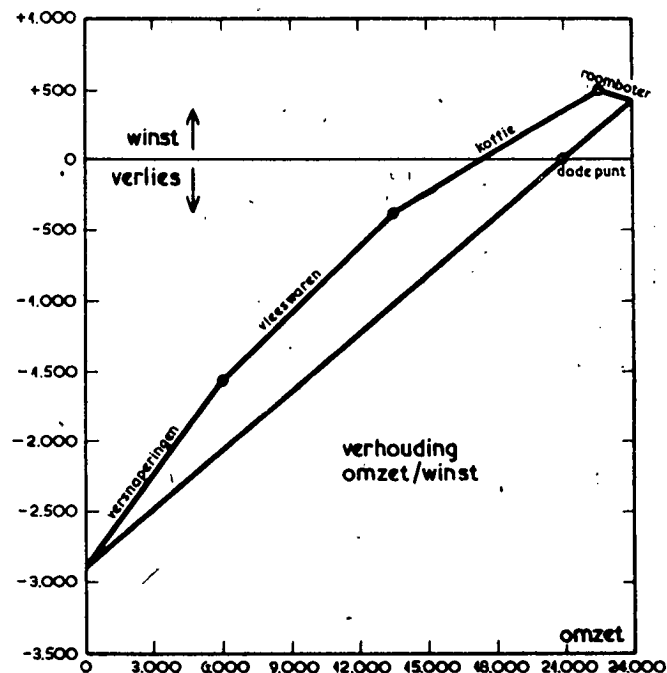
Artikel	Differentiële opbrengst		Differentiële kosten		Bijdrage tot dekking van de constante kosten	
	pCt	f	pCt	f	pCt	f
Roomboter	4 pCt	f 80	5 pCt	f 100	- 1 pCt	- f 20
Koffie	12 pCt	960	2 pCt	160	+ 10 pCt	+ „ 800
Vleeswaren	18 pCt	1.440	3 pCt	240	+ 15 pCt	+ „ 1.200
Versnaperingen	26 pCt	1.560	6 pCt	360	+ 20 pCt	+ „ 1.200
Totaal	16,8 pCt gemidd.	f 4.040	3,6 pCt gemidd.	f 860		f 3.180
Af: constante kosten						.. 2.740
Nettowinst						f 440

Deze opstelling gaat uit van de gedachte, dat elk artikel alleen de eigen kosten moet dragen. De kosten van het assortiment als geheel moeten gedragen worden door de gezamenlijke artikelen. Dit assortiment wordt als één geheel gezien; ingrijpende wijzigingen kunnen immers niet worden aangebracht zonder de verkoopcapaciteit belangrijk te schaden ³⁾.

Uitgaande van het artikel met de hoogste brutowinst kunnen de resultaten bij toenemende omzet als volgt in staffelvorm worden voorgesteld:

Artikel	Omzet f	Verlies - Winst +	Bedrag f
Geen	nul	—	2.740
Versnaperingen	6.000	+	1.200
	6.000	—	1.540
Vleeswaren	8.000	+	1.200
	14.000	—	340
Koffie	8.000	+	800
	22.000	+	460
Roomboter	2.000	—	20
Totaal	24.000	+	440

In een grafiek kan de verhouding omzet/winst per artikel als volgt worden voorgesteld:

Deze grafiek geeft een goed overzicht van:

1. samenstelling assortiment (horizontale afstand);
2. de mate, waarin elk artikel bijdraagt in de dekking der constante kosten (verticaal);
3. deze bijdrage in een percentage van de omzet (hel-ling gebogen curve);

¹⁾ Joel Dean, „Department Store Cost Functions” in „Studies in Mathematical Economics and Econometrics”, Chicago, 1941.

²⁾ O.a. J. F. Schär, „Handelsbetriebslehre”, Leipzig, 1923, blz. 169 e.v.

³⁾ O.a. Rautenstrauch & Villers, „The Economics of Industrial Management”, New York, 1949 en Doyle, „Economics of Business Enterprise”, New York, 1952.

⁴⁾ Zie ook F. L. van Muiswinkel, „Reputatie en functie van de handel”, Assen 1951, blz. 21.

4. de gemiddelde bijdrage in een percentage van de omzet (helling rechte lijn);
 5. het break-even punt, waar de totale kosten gelijk zijn aan de totale opbrengsten; in ons geval f 20:760.
- Deze omzet is als volgt te berekenen:
 $2.740 : (0,168 - 0,036) = 20.760.$

Minimaal moet bij het gegeven assortiment deze omzet gehaald worden om de kosten te dekken; voor de detailhandelaar is het zeer belangrijk deze omzet te kennen. Duidelijk blijkt uit de grafiek, dat ook de artikelen met een laag brutowinstpercentage zeer belangrijk zijn door hun bijdrage in de dekking der constante kosten.

Hoewel op deze wijze een goed overzicht verkregen wordt van het assortiment is de opstelling niet geheel bevredigend. Zij geeft geen antwoord op de vraag waarom de bijdrage in een percentage van de omzet van het ene artikel zo veel hoger is dan die van het andere. Deze bijdragen lopen vaak zeer ver uiteen en voor de buitenstaander lijkt het of deze volkomen willekeurig zijn vastgesteld op grond van tradities en „what the traffic can bear”. Voor de voorraadpolitiek moet het van het hoogste belang geacht worden, dat er een zuiver inzicht in de tendenties bestaat, die de hoogte van het brutowinstpercentage bepalen. Slechts indien deze bekend zijn, is een controle mogelijk op de economisch verantwoorde voorraad der verschillende artikelen.

Letting op de bijdrage, die de artikelen leveren in de dekking der constante kosten, kunnen deze worden verdeeld in twee grote groepen:

1. de artikelen met een zeer grote omzetsnelheid, welke daardoor veel arbeid vereisen;
2. de kapitaalintensieve artikelen, nl. die welke een lange omzetsduur hebben en daardoor de liquiditeit nadelig beïnvloeden, maar hiertegenover per gulden bijdrage weinig arbeid vereisen.

De hier geschetste tegenstelling is een contraire, de groepen vloeien langzamerhand in elkaar over. Tot de eerste groep behoren vleeswaren en groenten, tot de tweede versnaperingen, juwelen en auto's.

Voor de eerste groep zal men moeten nagaan, of de arbeidskosten voor een bepaald artikel opwegen tegen de bijdrage, die dit artikel levert tot de dekking der constante kosten. Indien arbeidsverdeling bestaat, zoals in een warenhuis en een zaak met afdelingen is dit vrij eenvoudig. In een kleinere middenstandszaak zal het echter zeer moeilijk zijn de arbeid aan een bepaald artikel toe te rekenen ⁵⁾.

Voor de tweede groep zal de rentabiliteit van de investering in een bepaald artikel beslissend zijn. Deze wordt gevonden uit het product: omzetsnelheid maal percentage bijdrage (= percentage brutowinst verminderd met percentage variabele kosten). De maximale rentabiliteit zal bereikt worden, indien deze producten voor alle artikelen in de tweede groep gelijk zijn.

Indien voor de gegeven artikelen de omzetsnelheden zijn:

Roomboter	60 × 's jaars
Koffie	18 × 's jaars
Vleeswaren { verpakt	8 × 's jaars
{ onverpakt	60 × 's jaars
Versnaperingen	8 × 's jaars,

dan zien wij dat tot de arbeidsintensieve artikelen behoren roomboter en onverpakte vleeswaren, tot de

⁵⁾ In het „Onderzoek naar de distributiekosten in de detailhandel in kruidenierswaren in Nederland”, Rapport uitgebracht door de economische afdeling van het accountantskantoor Preyer & De Haan, Amsterdam 1950, geschiedt dit door middel van tijdstudies. Het zijn echter heel andere factoren dan de tijd, welke voor de verkoop belangrijk zijn.

kapitaalintensieve koffie, verpakte vleeswaren en versnaperingen.

De investering in koffie levert een rentabiliteit van $18 \times 10 \text{ pCt} = 180 \text{ pCt}$'s jaars op als dekking van de vaste kosten, die in versnaperingen $8 \times 20 \text{ pCt} = 160 \text{ pCt}$. Om de vleeswaren te kunnen beoordelen, zou een scheiding gemaakt moeten worden tussen de verpakte en de onverpakte artikelen. Door een hogere investering in de voorraad koffie en een vermindering van de voorraad versnaperingen vindt een substitutie plaats, welke voortgezet wordt tot het evenwicht is bereikt.

Conclusies.

De toepassing van de differentiële calculatie in de detailhandel biedt grote voordelen voor de ondernemerspolitiek. De integrale calculatie daarentegen zal leiden tot het niet-verkopen van bepaalde artikelen, die toch een winsttoename veroorzaken; vooral de arbeidsintensieve artikelen worden hierbij veel te zwaar belast. Bovendien bieden hierbij het bepalen van de normale bedrijfsdrukke en het vinden van geschikte verdelingsleutels voor de indirecte kosten onoverkomelijke moeilijkheden ⁶⁾.

De differentiële kostprijs zal ook de ondernemer meer aanspreken, daar zijn gehele gedachtengang commercieel is ingesteld; steeds zal deze zich afvragen: „welke bijdragen zal dit artikel leveren tot mijn kostendekking”.

Eindhoven.

A. H. GEERTMAN.

⁶⁾ Zie het in noot 5 genoemde rapport.

LONDON LETTER

The Budget stakes were run at Westminster this week and like the famous and much-discussed steeplechase at Aintree — the Grand National — it saw the fall of a good many favourites. During the days preceding the Budget, the suggestion that petrol tax would be cut became a last minute favourite; but it suffered the fate of the others by not completing the course. No; to change the metaphor, the hat was not the sort for producing rabbits except tiny ones.

Apart from two more important provisions, the Budget proposals were in the nature of a tidying up operation. And it was typical of the concessions that one of the two more important was reckoned to cost the Exchequer half-a-million pounds in the current year and £ 1½ millions in a full year, and that the cost of the other cannot be assessed quantitatively.

The first and probably least significant is a reduction of 45 per cent of part of the estate duties — usually called death duties — on certain types of business. Previously family businesses were often forced to bring in people from outside the family to help finance the enterprise after death duties had reduced the family's cash holdings. If the proposal is adopted, liability to the death duty will be much reduced and the need for outside help thereby diminished. Whether the new proposals will significantly stem the flow of small businesses into the general anonymous stream is quite another matter, especially while general taxation remains at its present level. The value of the concession can be measured by its cost — £ 1½ millions in a full year — to the Exchequer.

The second main relief is aimed at giving industry an added incentive to instal new machinery. In the 1953 Budget the Chancellor restored part of the initial allowances, but these constitute, as he himself admits, a kind of interest-free loan. In essence, it means that in the first

year in the life of a newly-purchased assets, the depreciation charge to be set against profits would be larger than without initial allowances, but it did not increase the total which could eventually be claimed. By increasing the proportion to be claimed in the first year, the amount which could be claimed in later years would be reduced.

	Allowances £	Written down value £	Allowances £	Written down value £
Year 1	200 a) 100	1,000	200 b) 100	1,000
Year 2	70	700	90	900
Year 3		630		810
Eventually	1,000	nil	1,200	nil

a) Initial allowances at 20 per cent.

b) Investment allowances at 20 per cent.

Under the new system of „investment allowances”, the purchaser of a new piece of equipment can claim the same amount of relief as under initial allowances, but this will not reduce subsequent claims. It really adds up to this: investment in new equipment will be allowed normal depreciation plus 20 per cent of the cost of the assets. With company taxation in this country running at a very high rate, this concession could be helpful to industrialists, even though its cost cannot be assessed. The concession is probably as far as the Chancellor can go in this particular direction at this time; he has direct power over neither the restrictive practices which make nonsense of much of the schemes to re-equip nor the high cost of equipment. And he claims that with one-third of his revenue mortgaged for defence, and almost one-third for the social services he has small opportunity for reducing the high level of taxation.

So much for the details of the Budget. In a speech which took, according to some commentators, an unconscionably long time to give away very little, the Chancellor made some significant statements. First, he said that during the coming year we must see to it that we obtain some definite relief from the defence burden. Secondly, Bank rate policy must be flexible, and thirdly — most significant — he twice spoke of a later Budget if circumstances demanded one. Of course, Chancellors have the power to propose supplementary Budgets; we had one in 1947, but they do not usually mention these powers before the events causing them have happened, let alone at a time when they are putting forward the normal Budget proposals. His eyes seemed fixed on America, though German competition might also have been present when he said „if circumstances should so demand we shall not hesitate to take more radical measures at a later date”. The view is held here that the American recession is exhausting itself and that soon the economy will be on the up and up. Nevertheless, the timing of this Budget has probably gravely discommoded the Chancellor, and he wants to have another look at what is happening after a few more months have passed. He has plenty of weapons at his disposal: he can vary the purchase tax, which raises £ 300 millions, with only the barest sanction of Parliament, he can, as he bluntly said, alter the Bank rate, and of course, he can introduce a full scale Budget. To this degree, the Chancellor is not really so confident about the future as his disciples would have us believe.

There are the cynics, who infected by a campaign waged by a section of the press to get rid of Sir Winston Churchill, see in the prospect of an autumn Budget, the

possibility of an election soon afterwards. One knowing young greybeard hinted that bigger benefits could be given if agreement having been reached between the chief statesmen on peace, thanks to the hydrogen bomb, defence could be safely reduced. Acknowledging that politicians can do some rare things, I feel that very few people inside or outside politics would like to forecast Sir Winston's actions and decisions so far ahead as next autumn. And even if the Chancellor could make such long-range guesses, he would be very lucky — or should I say, shrewd — to find two valid reasons, other than the hidden one, to support the possibility he mentions. Without committing myself that there cannot be an election later this year, I think these cynics are being too clever by half.

In a television broadcast, the Chancellor justified his remission of taxes last year because production had fallen; he claimed that as production was at the highest level in our story, there was no need for tax cuts. What he is saying in effect is, if we all work hard, make the country prosperous, we shall not need tax cuts, but if we fail to capture our share of the export market or if the American recession should spread, then boy oh boy can have our post-war credits and tax remissions. This is just nonsense; it obviously hides the real significance of the Budget.

To me it seems that Mr. Butler fears to give anything away now in case he needs it later on should trouble develop. It's the Budget of a man who has looked into the crystal ball and who does not like what he sees there. Other more favourable interpretations are a lot of wishful thinking. And the worst of it is that the present phase of austerity — the word has changed its meaning over the last two years — might translate those wishful thoughts into reality.

London, 9th April, 1954.

HENRY HAKE.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

Hoewel marktdisconto's en callgeldnotering nog steeds geen verandering vertonen, bestaat op de geldmarkt toch de indruk, dat er enige kentering op komst is in de heersende ruimte. Van een grote toestroming van middelen ten gevolge van een vergroting van de deviezenvoorraad is reeds maanden lang geen sprake meer. De mutaties in de goud- en deviezenvoorraad bedroegen de laatste 8 weken ($\times f$ 1 mln) achtereenvolgens +5, +25, —5, +5, —6, +8, —7 en —15. Een andere tot dusverre ruim vloeiende bron van middelen, nl. het aflopen van vervallend schatkistpapier, zal naar alle waarschijnlijkheid binnenkort sterk opdrogen. Van 27 April-16 November 1953 werden nl. — met uitzondering van een tweetal inschrijvingen, t.w. op 12 Mei en 9 Juli 1953 — geen schatkistpromessen verkocht. Daar promessen practisch altijd een jaar lopen, nader. thans derhalve het eerste promessenloze tijdperk. Voor driejaarsbiljetten geldt met grote waarschijnlijkheid hetzelfde. Gedurende het eerste halfjaar van 1951 waren in verband met het toen bestaande grote betalingsbalanstekort de onttrekkingen aan de geldmarktinstellingen zeer aanzienlijk, zodat van herbelegging, laat staan van nieuwe belegging, in schatkistpapier weinig sprake was.

In de derde plaats is van belang, dat naar in de verslagweek bekend werd gemaakt, de verplichte kasreserves der banken per 22 April van 5 tot 6 pCt zullen worden

verhoogd. Naar schatting zullen de banken hierdoor f 300 mln (tot dusverre f 250 mln) renteloos bij de Centrale Bank moeten aanhouden. Per 5 April bedroeg dit tegoed in totaal f 305 mln, zodat op basis van de huidige situatie aanvulling nodig zou zijn, wil een veiligheidsmarge bewaard worden.

Ten slotte is door het Ministerie van Financiën medegedeeld, dat van 15 April af weer nieuw schatkistpapier zal worden verkocht. Tegen een vermoedelijke vermindering van de koopkrachtige, vraag naar papier zal dus een vergroting van het aanbod er van komen te staan. Hierdoor zal de mogelijkheid ontstaan, dat de Nederlandse geldmarkt bij bepaalde constellaties weer eens krap wordt, een verschijnsel dat reeds bijna tot het grijze verleden was gaan behoren.

De kapitaalmarkt.

De Nederlandse aandelenmarkt blijft sterk onder invloed van buitenlandse factoren staan. Duidelijk bleek dit uit de koersreactie die te Amsterdam optrad, toen Wallstreet in verband met pessimistische beschouwingen over de oorlog in Indo-China een enkele dag vrij flauw was. Buitenlandse invloeden waren ook werkzaam bij de stijging van aandelen Unilever, welk fonds tijdens de verslagweek zelfs even de 300 „grens” overschreed. Bij aandelen Philips en Koninklijke blijken de buitenlandse kopers achteraf gezien beter geïnformeerd te zijn geweest dan het Nederlandse publiek, dat als verkoper van deze fondsen optrad, waardoor grote posten tegen aanzienlijk lager koersen dan thans gelden naar het buitenland zijn verhuisd. Nu de bij-schrijvings- resp. bonusverrassingen achter de rug zijn, meent men een sterke teruggang in de buitenlandse aankopen in deze fondsen te constateren. Dit gepaard met winstnemen is oorzaak, dat het koerspeil van deze aandelen, en daarmee tevens het algemene koersniveau, de laatste tijd geen indrukwekkende verdere stijging meer vertoont.

Op de obligatiemarkt maakte het proces van koersdaling (= stijging van de rentestand) de laatste maanden niet veel voortgang. Van het gunstige getij voor obligaties maakte de Groninger Industriële Credietbank gebruik om f 1,2 mln 4 pCt obligaties à 99 pCt te emitteren (en daarnaast nog f 0,45 mln aandelen à 112½ pCt). Op de markt voor onderhandse leningen worden leningen met een gemiddelde looptijd van 20 jaar nog steeds tegen een rentevoet van 3½ pCt afgesloten, hoewel het vinden

DE ALGEMENE KUNSTZIJDE UNIE N.V.
te Arnhem

vraagt voor de bedrijfseconomische afdeling

een **Ingenieur** (w.i.)

met ambitie voor bedrijfseconomische werkzaamheden. Enige jaren praktijkervaring in deze richting strekt tot aanbeveling.

*Sollicitatie met pasfoto te zenden aan het adres
Velperweg 76 te Arnhem.*

DE ALGEMENE KUNSTZIJDE UNIE N.V.
te Arnhem

vraagt voor de bedrijfseconomische afdeling

een **Econoom**

De aard van de werkzaamheden bestaat o.a. uit het assisteren bij budgetteringswerkzaamheden en analyseren van bedrijfsresultaten.

Verlangd wordt het vermogen om uit een veelvoud van gegevens het essentiële in rapportvorm en statistiek kort en bondig samen te vatten.

*Sollicitatie met pasfoto te zenden aan het adres
Velperweg 76 te Arnhem.*

van kapitaalverschaffers hiervoor de laatste tijd iets moeilijker schijnt te worden.

Aand. indexcijfers.	2 April 1954	9 April 1954
Algemeen	182,1	182,6
Industrie	257,7	256,7
Scheepvaart	178,6	180,3
Banken	149,3	148,4
Indon. aand.	62,0	64,2
Aandelen.		
A. K. U.	206	215½
Philips	268	273½
Unilever	283¾	299
H. A. L.	147	147¼
Amsterd. Rubber	90	94
H. V. A.	116¼	119½
Kon. Petroleum	454	448½
Staatsfondsen.		
2½ pCt N. W. S.	769/16	76¾
3-3½ pCt 1947	97½	97¾
3 pCt Invest. cert.	9815/16	999/16
3½ pCt 1951	101¾	102¾
3 pCt Dollarlening	93	93¾
Diverse obligaties.		
3½ pCt Gem. R'dam 1937 VI ...	100¾	10015/16
3½ pCt Bataafsche Petr.	102¼	102¾
3½ pCt Philips 1948	102¾	102¾
3¼ pCt Westl. Hyp. Bank	97	97¾

J. C. BREZET.

GEMEENTE 's-GRAVENHAGE

Bij de afdeling Sociale Zaken der Gemeentesecretarie kan worden geplaatst een ambtenaar in de rang van

REFERENDARIS

De te benoemen functionaris zal worden belast met de behandeling van bestuurszaken op het terrein van de sociale zorg. Hij zal belangstelling moeten hebben voor de zich voltrekkende vernieuwing van het maatschappelijk werk en door kennis, oorspronkelijkheid, inzicht en ervaring in staat moeten zijn tot het ontwikkelen van initiatieven om deze vernieuwing te bevorderen.

Gegadigden met een academische opleiding in sociologische of sociaal-economische richting genieten voorkeur. Een goede stijl en bekwaamheid in het voeren van mondelinge overleg worden verlangd.

Benoeming zal — naar gelang van bekwaamheid en ervaring — geschieden in de rang van referendaris A (salarisgrenzen: f 6360,- tot f 8310,-) of referendaris B (salarisgrenzen: f 7530,- tot f 9480,-). Aanstelling boven het minimum-salaris is mogelijk.

Uitvoerige, eigenhandig geschreven sollicitaties, met vermelding van volledige voornamen, geboortedatum en -plaats, gericht aan Burgemeester en Wethouders, binnen 14 dagen na het verschijnen van dit blad onder no. 826, te zenden aan de Directeur van het Gemeentelijk bureau voor Personeelsvoorziening, Kerkplein 3, 's-Gravenhage. - Kennismaking alleen na uitnodiging.

De Stichting voor de Landbouw roept sollicitanten op voor de vervulling van een vacante functie van

ECONOOM

Candidaten moeten het doctoraal examen in de economische wetenschappen met succes hebben afgelegd en bij voorkeur enkele jaren zijn afgestudeerd

Kennis van land- en tuinbouw en/of van landbouw-economische vraagstukken is noodzakelijk.

Aan een fabriek met ongeveer duizend man personeel is plaats voor een

Directie-secretaris.

Het betreft hier niet zozeer secretariaatswerkzaamheden in engere zin dan wel vervanging van de directie, vooral bij commerciële werkzaamheden, zeker op den duur. De voorkeur gaat uit naar een man tussen 35 en 45 jaar, maar ook aan het schrijven van jongere krachten, mits intelligent en commercieel en liefst ook enigermate technisch, zal alle aandacht besteed worden.

Wie belangstelling heeft voor deze functie gelieve zich in een eigenhandig geschreven brief te richten tot:

PSYCHOTECHNISCH ADVIESBUREAU
Ir H. J. KOLKMAN psych. drs
GROOTHANDELSGEBOUW - R'DAM

Adverteer regelmatig

Er is

practisch geen grote instelling waar de E.-S.B. niet regelmatig wordt ontvangen en circuleert. Dit maakt dit vooraanstaande weekblad niet alleen tot een prima advertentiemedium voor personeelsannonces, bovendien is het, bij uitstek geschikt voor

„VRAAG EN AANBOD”

betreffende

- kantoorbenodigdheden
- brandkasten
- fabrieks- en kantoorgebouwen
- industrieterreinen
- enz. enz.

Schakel daartoe in voorkomen- de gevallen de rubriek „Voor Kantoor en Bedrijf” in.

DE TWENTSCHE BANK N.V.

Gecombineerde Maandstaat op 31 Maart 1954

Kas, Kassiers en Dag- geldleningen .. f.	94.563.603.81	Kapitaal	f. 49.000.000.-
Nederlands		Reserve	19.500.000.-
Schatkistpapier ..	435.300.000.-	Bouwreserve	1.000.000.-
Ander Overheidspapier ..	66.322.066.82	Deposito's op Termijn ..	225.887.411.27
Wissels	10.088.557.29	Crediteuren	726.572.682.36
Bankiers in Binnen- en Buitenland.	35.926.574.15	Geaccepteerde Wissels ..	630.224.89
Effecten, Syndicaten en Waarden	70.285.065.13	Door Derden	
Prolongatiën en Voorschotten tegen Effecten ..	28.171.464.96	Geaccepteerd	1.908.759.24
Debiteuren	281.653.692.07	Overlopende Saldi en Andere Rekeningen ..	10.068.564.27
Deelnemingen (incl. Voorschotten) ..	7.256.617.80		
Gebouwen	5.000.000.-		
	f. 1.034.567.642.03		f. 1.034.567.642.03